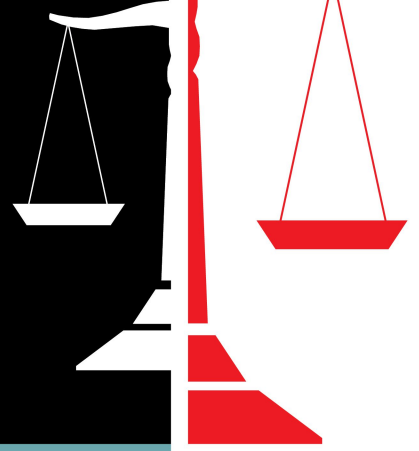

TERAZİ

AYLIK HUKUK DERGİSİ | TERAZİ LAW JOURNAL

Cilt/Volume: 15 - Sayı/Issue: 168 - Ağustos 2020/August 2020

HAKEMLİ MAKALELER / Refereed Articles

Dr. Öğr. Üyesi **Sinan Sami AKKURT**: Türkiye'deki Havaalanlarının Covid-19 Pandemisi Dolayısıyla Aldıkları Tedbirlerin ve "Yeni - Normalleşme Süreci"nde Yolcu Trafikine Açılabilme Şartlarının Ulusal ve Uluslararası Hukuktaki Düzenlemeler Doğrultusunda Tahliii
Analyzing the Measures Taken by Airports in Turkey Due to Covid-19 Pandemic and Requirements for Re-Opening to Passenger Traffic in "Neo - Normalization Process" in Line with the Arrangements in National and International Laws

Dr. İlyas **ÇELİKTAŞ**: Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Manevi Tazminat Talebinde Bulunurken Dikkat Etmesi Gereken Hususlar (Yargıtay Kararları Işığında)
Points that Should be Taken Into Account by the Air Travelers Demanding for Immaterial Compensation (In the Light of Supreme Court Decisions)

Dr. Ümit **KILINÇ**: Avrupa Hukukunda *Whistleblower* Statüsü ve Korunması
Status and Protection of Whistleblower in European Law

Dr. Ziya **KOÇ**: Belgede Sahtecilik Suçlarında Gereksiz Sahtecilik
Unnecessary Forgery in Document Forgery Offense

Dr. Öğr. Üyesi **Zeynep ÖZCAN Yaren KOÇ**: Marka Lisans Sözleşmesi ve Sözleşmenin Taraflarının Yükümlülükleri
Brand License Agreement and Liabilities of the Agreement

Ramazan TURAN: Soybağının Reddi Davası ve Yapay Döllenme, Tüp Bebek ve Taşıyıcı Annelik Hallerinde Soybağının Belirlenmesi ve Reddi
Determination and Denial of Lineage Via Suit of Denial of Lineage in Cases of Artificial Insemination, Test-Tube Baby and Surrogate Motherhood

MAKALELER / Articles

Ramazan ELMA: Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesine Geçilmesiyle SMMM ile YMM'lere Hukuki Sorumluluk Getirilmesi
Putting Legal Responsibility to Independent Accountant and Financial Advisors and Certified Public Accountants with Transformation to Tax Statement and Premium Service Declarations

Dr. Erdem **İzzet KÜLÇÜR**: Uyuşturucu Madde İhracı Suçunda Mahsup ve Ne Bis In Idem (TCK md. 188/2)
Deduction and Ne Bis In Idem in Drug Substance Export Offense (Turkish Penal Code Art. 188/2)

İmdat TÜRKAY: 7194 Sayılı Kanun Sonrasında Vekalet Ücretinin Vergilendirilmesi ve Gelir Vergisi Tevkifat Uygulaması
Taxation of Attorney's Fee and Income Tax Withholding Application After Law No. 7194

Doç. Dr. **Tuba Birinci UZUN**: Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Uluslararası Hava Taşımalarında Yolcunun Ölümü veya Yaralanması Halinde Taşıyıcının Sorumluluğu
The Coronavirus (Covid-19) Pandemic and Liability of the Carrier in Case of Death or Bodily Injury of Passenger in International Carriage by Air

HUKUK UYGULAMALARI / Law in Practice

Mehmet Akif TUTUMLU: 7251 Sayılı Kanunla HMK'da Yapılan Değişiklik Işığında Bilirkişi Raporuna İtiraz Süresinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları

Rüknettin KUMKALE: İşsizlik Fonu

ISSN 1306 - 9802

1306980220087

Terazi Hukuk Dergisi TUBİTAK-ULAKBİM Türk Hukuk Dizininde Yer almaktadır.

seçkin

THD hakemli bir dergidir. / THD is a peer-reviewed journal.

- Dergide hakem denetiminden geçmiş makaleler "Hakemli Makaleler" bölümünde yayınlanmaktadır, makalelerin dipnotunda hakem denetiminden geçmiş olduğu belirtilmektedir.
- Dergide yayınlanan makalelerden dipnotta kaynak gösterilmek kaydıyla toplamda bir sayfayı geçmeyecek oranda alıntı yapılması serbesttir.
- Makalelerde yer alan fikirler yazarlarına aittir, THD'nin görüşü olarak değerlendirilemez.
- THD'de yer alan makaleler, makale yazarlarının soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Yayın Sahibi / Owner

Seçkin Yayıncılık A.Ş. Adına
Koray SEÇKİN

Yayıncısı / Publisher

Seçkin Yayıncılık A.Ş.
Mustafa Kemal Mah.
2158. Sk. No: 13
Çankaya/ANKARA
Tel: (0 312) 435 30 30 (Pbx),
Faks: (0 312) 435 24 72
E-posta: terazi@seckin.com.tr
Web Adresi: www.terazi.com.tr

Editör / Editor

Av. Mutlu DİNÇ
mdinc@seckin.com.tr

Editör Yardımcısı / Assistant Editor

Av. Çilem BAHADIR
cbahadir@seckin.com.tr

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Managing Editor

Remzi ÖZMEN
rozmen@seckin.com.tr

Abone Sorumlusu / Subscription

Meral HATIRLI
abone@seckin.com.tr

Kapak ve Sayfa Tasarımı Cover and Layout Design

Emre KIZMAZ
ekizmaz@seckin.com.tr

Matbaa / Printing House

Vadi Grafik Ltd. Şti.
Sertifika No: 47479
İvedik Organize Sanayi Bölgesi,
1420 Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0 312) 395 85 71

ISSN: 1306-9802

Cilt / Volume: 15

Sayı / Issue: 168- Ağustos 2020

Basım Tarihi, Yeri

Publication Date, Location
Ağustos 2020/ANKARA

Yayın Türü / Publication Type

Yaygın Süreli, Aylık

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Hâkim Mehmet AKIF TUTUMLU
- Av. Galip DOĞAN
- Av. Mutlu DİNÇ

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Ahmet Mithat KILIÇOĞLU
Atılım Üniversitesi
- Prof. Dr. Ali Rıza ÇINAR
Mef Üniversitesi
- Prof. Dr. Ayşe HAVUTÇU
Yaşar Üniversitesi
- Prof. Dr. Ayşe NUHOĞLU
Bahçeşehir Üniversitesi
- Prof. Dr. Dr. h.c. Bahri ÖZTÜRK
İstanbul Kültür Üniversitesi
- Prof. Dr. Binnur TULUKÇU
Selçuk Üniversitesi
- Prof. Dr. Cemil KAYA
İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- Prof. Dr. Çetin ARSLAN
Hacettepe Üniversitesi
- Prof. Dr. Durmuş TEZCAN
İstanbul Kültür Üniversitesi
- Prof. Dr. Ender Ethem ATAY
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- Prof. Dr. Ercan AKYİĞİT
Mef Üniversitesi
- Prof. Dr. Faruk ACAR
Marmara Üniversitesi
- Prof. Dr. Feridun YENİSEY
Bahçeşehir Üniversitesi
- Prof. Dr. H. Tamer İNAL
İstanbul Esenyurt Üniversitesi
- Prof. Dr. Dr. h.c. Hakan HAKERİ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
- Prof. Dr. Halide Gökçe TÜRKÖĞLU ÖZDEMİR
Yaşar Üniversitesi
- Prof. Dr. Halil KALABALIK
Sakarya Üniversitesi
- Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER
Selçuk Üniversitesi
- Prof. Dr. Hasan İŞGÜZAR
Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Prof. Dr. İ. Hamit HANCI
Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. İbrahim KAYA
İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. İbrahim ÖZBAY
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- Prof. Dr. M. Emin ARTUK
İstanbul Medipol Üniversitesi
- Prof. Dr. M. Fatih UŞAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet ALTUNKAYA
Akdeniz Üniversitesi
- Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM
Yaşar Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa TOPALOĞLU
Özyeğin Üniversitesi
- Prof. Dr. Müslüm AKINCI
Kocaeli Üniversitesi
- Prof. Dr. Nurettin BİLİCİ
Çankaya Üniversitesi
- Prof. Dr. Nuri ERİŞGİN
Lefke Üniversitesi
- Prof. Dr. Ömer ANAYURT
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

- Av. Çilem BAHADIR
- Remzi ÖZMEN

- Prof. Dr. Ömer KORKUT
Çukurova Üniversitesi
- Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN
Kırkkale Üniversitesi
- Prof. Dr. Sevtaç YOKUŞ VEZNEAROĞLU
Altınbaş Üniversitesi
- Prof. Dr. Şaban KAYIHAN
Yalova Üniversitesi
- Prof. Dr. Şafak NARBAY
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Prof. Dr. Şeref ERTAŞ
Girne Üniversitesi
- Prof. Dr. Tekin MEMİŞ
Beykent Üniversitesi
- Prof. Dr. Timur DEMİRBAŞ
Yaşar Üniversitesi
- Prof. Dr. Veli Özer ÖZBEK
Dokuz Eylül Üniversitesi
- Prof. Dr. Zühtü ARSLAN
Anayasa Mahkemesi Başkanı
- Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Doç. Dr. Emel BADUR
Çankaya Üniversitesi
- Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
- Doç. Dr. İbrahim AŞIK
Marmara Üniversitesi
- Doç. Dr. Koray DOĞAN
Dokuz Eylül Üniversitesi
- Doç. Dr. Murat TOPUZ
Marmara Üniversitesi
- Doç. Dr. Olgun DEĞİRMENÇİ
TOBB Üniversitesi
- Doç. Dr. Pınar BACAĞSIZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
- Doç. Dr. Sabahattin YÜREKLİ
Bursa Uludağ Üniversitesi
- Doç. Dr. Seydi KAYMAZ
Ankara BAM 1. Ceza Dairesi Başkanı
- Doç. Dr. Şeref İBA
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Kumru KILIÇOĞLU YILMAZ
Atılım Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Merve ACUN MEKENGEÇ
Girne Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ayaç ÖZELCİ
İstanbul Kültür Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Oğuz CANER
Bursa Uludağ Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ
Akdeniz Üniversitesi
- Y. Güngör ÖZDEN - Anayasa Mah. Onursal Bşk.
- Gönen ERİŞ - Yargıtay Onursal Daire Başkanı
- M. Handan SURLU - Yargıtay HGK Onursal Bşk.
- H. Tahsin GÖKCAN - Anayasa Mahkemesi Bşk. Vek.
- Ali PARLAR - Cumhuriyet Savcısı
- Cengiz APAYDIN - Cumhuriyet Savcısı
- Sadettin DOĞANYİĞİT - Sayıştay Başkanlığı
- Aydın TEKDOĞAN - İstanbul BAM 2. HD Başkanı
- Av. Erhan GÜNAY
- Noter Serhat YENER
- Av. İbrahim PINAR
- Özgür SEMİZ - T.C. Kültür ve Turizm Bak. Müfettişi

İçindekiler / Table of Contents

Editörden <i>Editorial</i>	I	Makaleler <i>Articles</i>	1663
Hukuk Dünyasından Haberler <i>Legal News</i>	V	Ramazan ELMA	
Hakemli Makaleler <i>Refereed Articles</i>	1585	Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesine Geçilmesiyle SMMM ile YMM'lere Hukuki Sorumluluk Getirilmesi <i>Putting Legal Responsibility to Independent Accountant and Financial Advisors and Certified Public Accountants with Transformation to Tax Statement and Premium Service Declarations</i>	1664
Dr. Öğr. Üyesi Sinan Sami AKKURT Türkiye'deki Havaalanlarının Covid-19 Pandemisi Dolayısıyla Aldıkları Tedbirlerin ve "Yeni - Normalleşme Süreci"nde Yolcu Trafikğine Açılabilme Şartlarının Ulusal ve Uluslararası Hukuktaki Düzenlemeler Doğrultusunda Tahlili <i>Analyzing the Measures Taken by Airports in Turkey Due to Covid-19 Pandemic and Requirements for Re-Opening to Passenger Traffic in "Neo - Normalization Process" in Line with the Arrangements in National and International Laws</i>	1586	Dr. Erdem İzzet KÜLÇÜR Uyuşturucu Madde İhracı Suçunda Mahsup ve Ne Bis In Idem (TCK md. 188/2) <i>Deduction and Ne Bis In Idem in Drug Substance Export Offense (Turkish Penal Code Art. 188/2)</i>	1668
Dr. İlyas ÇELİKTAŞ Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Manevi Tazminat Talebinde Bulunurken Dikkat Etmesi Gereken Hususlar (Yargıtay Kararları Işığında) <i>Points that Should be Taken Into Account by the Air Travelers Demanding for Immaterial Compensation (In the Light of Supreme Court Decisions)</i>	1601	İmdat TÜRKAY 7194 Sayılı Kanun Sonrasında Vekalet Ücretinin Vergilendirilmesi ve Gelir Vergisi Tevkifat Uygulaması <i>Taxation of Attorney's Fee and Income Tax Withholding Application After Law No. 7194</i>	1683
Dr. Ümit KILINÇ Avrupa Hukukunda Whistleblower Statüsü ve Korunması <i>Status and Protection of Whistleblower in European Law</i>	1610	Doç. Dr. Tuba Birinci UZUN Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Uluslararası Hava Taşımalarında Yolcunun Ölümü veya Yaralanması Halinde Taşıyıcının Sorumluluğu <i>The Coronavirus (Covid-19) Pandemic and Liability of the Carrier in Case of Death or Bodily Injury of Passenger in International Carriage by Air</i>	1692
Dr. Ziya KOÇ Belgede Sahtecilik Suçlarında Gereksiz Sahtecilik <i>Unnecessary Forgery in Document Forgery Offense</i>	1625	Hukuk Uygulamaları <i>Law in Practice</i>	1713
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÖZCAN - Yaren KOÇ Marka Lisans Sözleşmesi ve Sözleşmenin Taraflarının Yükümlülükleri <i>Brand License Agreement and Liabilities of the Agreement</i>	1641	Mehmet Akif TUTUMLU <i>Medeni Usul Hukuku Uygulamaları</i> 7251 Sayılı Kanunla HMK'da Yapılan Değişiklik Işığında Birlikçi Raporuna İtiraz Süresinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları	1714
Ramazan TURAN Soybağının Reddi Davası ve Yapay Döllenme, Tüp Bebek ve Taşıyıcı Annelik Hallerinde Soybağının Belirlenmesi ve Reddi <i>Determination and Denial of Lineage Via Suit of Denial of Lineage in Cases of Artificial Insemination, Test-Tube Baby and Surrogate Motherhood</i>	1651	Rüknettin KUMKALE <i>Hukukçular İçin Muhasebe ve Vergi Uyuşmazlıkları</i> İşsizlik Fonu	1720
		Yüksek Yargı Kararları <i>Supreme Court Decisions</i>	1723
		Mevzuat Dizini <i>Legislation Index</i>	1793
		Kavram ve İctihat Dizini <i>Subject and Case Index</i>	1795
		Yayın İlkeleri <i>Submission Rules</i>	1799

Türkiye’deki Havaalanlarının Covid-19 Pandemisi Dolayısıyla Aldıkları Tedbirlerin ve “Yeni - Normalleşme Süreci”nde Yolcu Trafiğine Açılabilme Şartlarının Ulusal ve Uluslararası Hukuktaki Düzenlemeler Doğrultusunda Tahlili(*)

Analyzing the Measures Taken by Airports in Turkey Due to Covid-19 Pandemic and Requirements for Re-Opening to Passenger Traffic in “Neo - Normalization Process” in Line with the Arrangements in National and International Laws

Dr. Öğr. Üyesi Sinan Sami AKKURT(*)

Öz

Çin’in Wuhan eyaletinde başladığı varsayılan ve “Dünya Sağlık Örgütü - DSÖ” (World Health Organisation - WHO) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde küresel salgın (*pandemic*) ilan edilen yeni tip corona (COVID-19) virüsünün hızla tüm dünyaya yayılması, havacılık sektörünü ve özellikle sivil havayolu ile yolcu taşımacılığını birincil düzeyde etkilemiş, hastalığın yayıldığı hemen her ülke hükümetleri havaalanlarını gerek ulusal gerekse uluslararası yolcu trafiğine kapatmış yahut sınırlandırmıştır.

Dünya üzerindeki tüm havaalanlarında böyle bir pandemi karşısında uygulanması gereken tedbirler küresel düzenlemelerle tahdit edilmiş/ yeknesaklaştırılmış olmayıp bilakis böyle durumlara ilişkin uluslararası metinlerde (âkit) devletlere serbestî tanınması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Nitekim 2019 - 2020 pandemisinde de her hükümetin kendi somut durumu çerçevesinde kendine has tedbir ve yöntemlere başvurduğu, salgının ilk zamanlarından bu yana gözlemlenegelmiştir. Ancak bu tür durumlar karşısında havacılık otoritelerinin nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen uluslararası çerçeve kurallar ve asgarî standartlar elbette mevcuttur. Dolayısıyla (özellikle) her âkit devletin pandemi karşısında kendi durumu özelinde (esnek de olsa) tedbirler alırken uymaları gereken kuralların dayanağını teşkil eden ve asgarî standartlarını belirleyen uluslararası düzenlemelere riayet etmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmada Türkiye özelinde 1 Haziran 2020 tarihinde uygulamaya koyulacağı TC Cumhurbaşkanlığı’na açıklanan “yeni normalleşme” modelinde, yolcu trafiğine yeniden açılabilmeleri için TC Turizm ve Sağlık Bakanlıkları koordinasyonunda hazırlanarak 27 Mayıs 2020 tarihinde yayımlandığı duyurulan “Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyon Genelgesi” çerçevesinde havaalanlarının almaları gereken tedbirler, bunların sertifikasyonu ve yolcu trafiğine yeniden açılabilme şartlarının nelerden ibaret olduğu ile; alınması gereken bu tedbirlerin uluslararası standartlarını ve devletlerarası yasal zeminini teşkil eden başta 1944 tarihli “Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması”, “Sivil Havacılık Geçici Sözleşmesi”, bunların ekleri (özellikle Ek-9) ile WHO Uluslararası Sağlık Tüzüğü (2005) düzenlemeleri, konu özelinde incelenmeye gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Havacılık, Sivil Havayolu Taşımacılığı, Havaalanı Pandemi Tedbirleri, Yeni Normalleşme Süreci, Yolcu Taşımacılığı, Pandemi, Covid-19, Havacılık Genelgeleri, Hava Taşımacılığına İlişkin Pandemi Konvansiyonları.

(*) Hakemli makale - Peer reviewed article

Makalenin geliş tarihi: 16.06.2020

Makalenin kabul tarihi: 29.07.2020

(**) Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medenî Hukuk Anabilim Dalı

E-posta: samiakkurt@gmail.com

Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-9421-2412>

Abstract

Rapid spreading of novel type corona (COVID-19) virus all around the world which was assumed as started in *Wuhan*, China and which was declared as pandemic on the 11th of March 2020 by World Health Organization - WHO) has affected the aviation industry and especially the passenger transportation with civil airlines primarily, almost all the governments of the countries where the disease has spread either closed or restricted their airports both to national and international passenger traffics.

The measures those required to be applied against such a pandemic in all airports around world haven't been restricted/uniformed, on the contrary the need to grant permissiveness to the states is highlighted in the international texts (conventions) with regards to such situations. As a matter of fact, in the 2019 - 2020 pandemic, since the initial times of the pandemic, it is observed that each government have applied measures and methods specific to themselves within the frame of their concrete situations. However there are of course framework rules and minimum standards designating how the aviation authorities should act in such situations. Therefore (especially) each country, party to the convention, should observe international arrangements, forming the basis of rules and designating the minimum standards, when taking the measures (although flexible) specific to themselves against the pandemic.

In this study it is endeavored to review the measures required to be taken by the airports within the frame of the "Airport Pandemic Measures and Certification Circular" announced that it's been issued on the 27th of May 2020 by being prepared under coordination of Turkish Republic Tourism and Health Ministries in order to ensure reopening to passenger traffic in the "new normalization" model stated by the Turkish Republic Presidency that it would be put into practice on the 1st of June 2020 specific to Turkey and to review the "Convention on International Civil Aviation" dated 1944, "Temporary Convention on Civil Aviation", their annexes (especially Annex-9) and arrangements in WHO "International Health Regulations (2005)" which constitute the international standards and interstate legal basis of these measures.

Keywords

Aviation, Civil Airline Transportation, Airport Pandemic Measures, Neo-Normalization Process, Passenger Transportation, Pandemic, COVID-19, Aviation Circulars, Pandemic Conventions Regarding Air Transportation.

Türkiye'deki Havaalanlarının COVID-19 Pandemisi Dolayısıyla Almaları Gereken Tedbirler ve Bunların "Yeni - Normalleşme Süreci" Çerçevesinde Yolcu Trafiğine Tekrar Açılabilme Şartlarının Hukukî Zeminleri

Giriş, Takdim ve Sınırlandırma

2019 yılı sonlarında Asya - Pasifik bölgesinde başlayan¹ ve 2020 yılı itibarıyla küresel pandemiye dönüşen² yeni tip corona virüs (COVID-19) salgını, havayolu

taşımacılığının gezegen üzerindeki (özellikle kıtalar ve ülkeler arası) insan hareketliliğini sağlayan başlıca yol olması dolayısıyla havacılık sektörünü derinden etkilemiş³ ve devletleri bu alanda öncelikli tedbirler almaya mecbur kılmıştır.⁴ Nitekim özellikle insandan insana bulaş yoluyla yayılım gösteren COVID-19 salgınının küresel bir pandemiye dönüşmesindeki en büyük

tarihinde ise *pandemi* ilanında bulunmuştur. Bkz. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/who-announces-covid-19-outbreak-a-pandemic>, (E T 31.05.2020).

¹ Virüsün (ortaya çıkış) yeri tam olarak bilinmese de ilk vakanın ve genel yayılımın Çin'in *Wuhan* eyaletinde gözlenmiş olması dolayısıyla virüsün ortaya çıkış ve salgının başlangıç yerinin de burası olduğu kabul edilmektedir. Bkz., Adiga, A. / Venkatramanan, S. / Peddireddy, A. / Telionis, A. / Dickerman, A. / Wilson, A. / Bura, A. / Warren, A. / Vullikanti, A. / Klahn, B. D. / Mao, C. / Xie, D. / Machi, D. / Raymond, E. / Meng, F. / Barrow, G. / Baek, H. / Mortveit, H. / Schlitt, J. / Chen, J. / Walke, J. / Goldstein, J. / Orr, M. / Porebski, P. / Beckman, R. / Kenyon, R. / Swarup, S. / Stefan, H. / Eubank, S. / Lewis, B. / Marathe, M. / Barrett, C. 'Evaluating the impact of international airline suspensions on the early global spread of COVID-19 direct importation risk'. *medRxiv* Vol. 1, No. 1, (2020), p. 1-2; Zhang, X. A. / Fan, H. / Qi, R. Z. / Zheng, W. / Zheng, K. / Gong, J. H. / Fang, L. Q. / Liu, W. 'Importing coronavirus disease 2019 (COVID-19) into China after international air travel'. *Travel Medicine Infectious Disease* Vol. 1, No. 1 (2020), p. 1; Zhuang, Z. / Zhao, S. / Lin, Q. / Cao, P. / Lou, Y. / Yang, L. / He, D. 'Preliminary estimation of the novel coronavirus disease (COVID-19) cases in Iran: a modelling analysis based on overseas cases and air travel data'. *International Journal of Infectious Diseases* No. 94 (2020), p. 30.

² Dünya Sağlık Örgütü (WHO) COVID-19 salgını hakkında 30 Ocak 2020 tarihinde *uluslararası kamu sağlığı acil durumu*, 11 Mart 2020

³ Bkz., Mhalla, M. 'The Impact of Novel Coronavirus (COVID-19) on the Global Oil and Aviation Markets'. *Journal of Asian Scientific Research* Vol. 10, No. 2 (2020), p. 98.

⁴ Sivil havacılık açısından çeşitli devletlerce alınan pandemik seyahat kısıtlama ve tedbirleri hakkında mukayese için bkz., Chinazzi, M. / Davis, J. T. / Ajelli, M. / Gioannini, C. / Litvinova, M. / Merler, S. / y Piontti, A. P. / Mu, K. / Rossi, L. / Sun, K. / Viboud, C. / Xiong, X. / Yu, H. / Halloran, M. E. / Longini, Jr. I. M. / Vespignani, A. 'The effect of travel restrictions on the spread of the 2019 novel coronavirus (COVID-19) outbreak'. *Science* No. 368 (2020), p. 395-400; Chen, S. / Yang, J. / Yang, W. / Wang, C. / Barnighausen, T. 'COVID-19 control in China during mass population movements at New Year'. *The Lancet* Vol. 395, No. 10226 (2020), p. 764-766; Gilbert, M. / Pullano, G. / Pinotti, F. / Valdano, E. / Poletto, C. / Boëlle, P. Y. / D'Ortenzio, E. / Yazdanpanah, Y. / Eholie, S. P. / Altmann, M. / Gutierrez, B. / Kraemer, M. U. G. / Colizza, V. 'Preparedness and vulnerability of African countries against importations of COVID-19: a modelling study'. *The Lancet* Vol. 395, No. 10227 (2020), p. 871-877; Columbus, C. / Brust, K. B. / Arroliga, A. C. '2019 novel coronavirus: an emerging global threat'. *Baylor University Medical Center Proceedings* Vol. 33, No. 2 (2020), p. 209-212; Wilson, M. E. / Chen, L. H. 'Travellers give wings to novel coronavirus (2019 - nCoV)'. *Journal of Travel Medicine* Vol. 27, No. 2 (2020). Erişim Tarihi: 03.06.2020. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7107561/>.

rollerden birini havayolu taşımacılığının oynadığı belirtilmektedir.⁵

Pandemi yahut genel salgın dönemlerinde (özellikle) âkit devletler, Türkiye'nin de tarafı bulunduğu⁶ ve 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da imza altına alınan "Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması (1944 Şikago Konvansiyonu) - *Convention on International Civil Aviation*⁷ (1944 *Chicago Convention - CC*)" ile bunun ek ve tadilleri⁸ uyarınca ülkeleri üzerindeki hava sahası (ve havaalanları) üzerinde tam ve münhasır hâkimiyeti haiz olmakla birlikte; bunlardan her biri diğer âkit devletlerle aralarındaki seferleri kolaylaştırmak ve özellikle karantina, gümrük ve ülkeden çıkış - göç işlerine yönelik düzenlemeler yaparak, bunların uygulanmasında işbirliği içerisinde hareket etmeyi ve buna yönelik sair her türlü tedbiri almayı kabul ve taahhüt etmektedirler⁹ (CC Art. 1, 22).

Ayrıca âkit devletlerden her biri salgın hastalıkların hava seyrüseferi yoluyla yayılmasını önlemek için etkin tedbirler almayı, bu amaçla hava araçlarına (ve alanlarına) uygulanacak olan sıhîh tedbirlere ilişkin uluslararası düzenlemelere bağlı kalmayı ve ilgili uluslararası kuruluşlarla sıkı istişarede bulunmayı kabul ve taahhüt etmektedirler (CC Art. 14).

Bu çerçevede pandemi döneminde devletlerin, özellikle alacakları uluslararası tedbirlere ve pandemik karantina gibi uygulamalara gitmekte Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), Uluslararası Hava Taşıyıcıları Birliği (IATA), Uluslararası Havalimanları Konseyi (ACI), Hastalık Koruma ve Kontrol Merkezleri (CDC) gibi uluslararası havacılık teşkilatları marifetiyle sürekli olarak bilgi paylaşımı, koordinasyon ve işbirliği içerisinde hareket etme yükümlülükleri bulunmaktadır.

Ulusal uçuşlar bakımından ise devletler, âkit oldukları konvansiyonlara uygun olarak hazırladıkları ulusal havacılık plan ve programları aracılığıyla münhasır yetkilerini ve tedbir faaliyetlerini yönetirler.¹⁰

Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla COVID-19 salgınına pandemi olarak duyurmasının ardından bulaş rastlanan hemen tüm devletler, diğer fizikî tedbirlerin yanı sıra uluslararası bu yükümlülükleri çerçevesinde ve bunlara dayanarak ülkelerindeki havaalanlarını başta uluslararası uçuşlar olmak üzere ya sınırlı kullanıma (sadece iç hatlara) tahsis etmiş yahut yolcu trafiğine nisbî olarak (belirli devletler arasında yahut belirli kişiler tarafından gerçekleştirilecek dış hat uçuşlarla sınırlı olacak şekilde) kapatmışlardır.¹¹

Aşağıda Türkiye'nin pandemi boyunca aldığı tedbirler ve bunlara ilişkin hukukî düzenlemeler kronolojik bir çizgide belirtilecek ve sonrasında "yeni normalleşme" süreci kapsamındaki, yani büyük olasılıkla oldukça uzun bir süre riayet edilmesi gerekeceği düşünülen güncel tedbirlere, ulusal ve uluslararası hukukî dayanakları çerçevesinde değinilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki her ne kadar bu tedbirlerin pandemi öncesi süreçteki (özellikle) uluslararası yasal karşılıklarına ilişkin yer yer mukayeseli tartışmalar bulunabilse de bu dönemde alınan çoğu tedbirin küresel ölçekte *sui generis* özellikler ihtiva etmesi ve bu dönemde özellikle idarî düzeyde ihdas edilen ulusal düzenlemeler hakkında henüz pek fazla doktrinel yaklaşıma ratlanılamaması nedeniyle bu çalışmada, tedbirlerin yasal dayanaklarına ilişkin doktrinel tartışmaların verilmesinden ziyade havaalanlarına ve havayolu ile yolcu taşımacılığına ilişkin *hukukî bir pandemi bülteni* oluşturulması amacı ön planda tutulacaktır. Bu nedenle her ne kadar akademik çalışmalar içerisinde mevzuat metinlerinin naklen alınması uygun bir usul olmasa da pandemi tedbirlerinin nelerden müteşekkil

⁵ Craig, A. T. / Heywood, A. E. / Hall, J. 'Risk of COVID-19 importation to the Pacific islands through global air travel', *Epidemiology & Infection* No. 148 (2020), p. 5; Bénassy-Quéré, A. / Marimon, R. / Pisani-Ferry, J. / Reichlin, L. / Schoenmaker, D. / Weder, B. 'COVID-19: Europe needs a catastrophe relief plan'. *CEPR Press* (2020). Erişim Tarihi: 31.05.2020. <https://voxeu.org/article/covid-19-europe-needs-catastrophe-relief-plan>.

⁶ Türkiye Şikago Konvansiyonu'na akit olmakla bunu iç hukukuna "Şikago'da 7 Aralık 1944 tarihinde akit ve imza edilmiş olan Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması ile Sivil Havacılık Geçici Sözleşmesi ve bunların eklerinin onanması hakkında kanun" ile taşımıştır. Bkz. Kanun No. 4749, Kabul Tarihi 05.06.1945, RG. 12.06.1945, S 6029.

⁷ Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü - *International Civil Aviation Organisation* (ICAO) Doc. 7300. Konvansiyonun 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da akdedilen orijinal metni için bkz., https://www.icao.int/publications/Documents/7300_orig.pdf, (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

⁸ Şikago Konvansiyonu'nun tüm ek ve tadilleri ile birlikte oluşturduğu antlaşmalar kompleksi için bkz., <https://www.icao.int/publications/pages/doc7300.aspx>, (Erişim Tarihi: 01.06.2020). Konvansiyonun ekleri, tadilleri ve hukukî niteliği hakkında ayrıca bkz., Abeyratne, R. 'Legal Status of the Chicago Convention and Its Annexes'. *Air & Space Law* Vol. 19, No. 3 (1994), p. 113 etc.

⁹ Hava sahasının devletler hukuku bakımından durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Banner, S. *Who Owns the Sky? The Struggle to Control Airspace from the Wright Brothers On*. Cambridge, 2008; Günel, R. V. *Uluslararası Havacılık Hukuku (International Aviation Law)*. İstanbul 2010; Akipek, İ. *Hava Sahasının Devletler Hukuku Bakımından Durumu*. Ankara 1959, s. 10 vd..

¹⁰ Örneğin Çin Havacılık Bakanlığı'nın (CAAC) pandemi sürecinde havaalanlarında alınacak tedbirlere ilişkin olarak yayımladığı havacılık programı (CAAC 'Preventing Spread of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) - Guideline for Airports', 2020a/b) daha sonra IATA tarafından da benimsenerek emsâl niteliğinde paylaşılmıştır. CAAC Havaalanlarında alınacak tedbirlere ilişkin programa ilişkin IATA bağlantısı için bkz. <https://www.iata.org/contentassets/7e8b48a2ff24bd5a6edcf380c641201/airport-preventing-spread-of-coronavirus-disease-2019.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

¹¹ Örneğin "Türkiye hava sahası 27 Mart gecesinden itibaren yurt dışı uçuşlara tamamen kapatılmıştır. Yine aynı tedbirler doğrultusunda şehirlerarası seyahat esasları da yeniden düzenlenmiş ve buna göre sınırlı sayıda gerçekleşecek yurt içi uçuşlarda sadece THY yetkili kılınmıştır. Tüm bu kararlar doğrultusunda terminalimizden gerçekleşmekte olan yurt içi ve yurt dışı tüm uçuşlar, Sabiha Gökçen Havalimanı Güvenlik Komisyonu kararı ile 28.03.2020 saat 20:00 itibarıyla, geçici bir süre için durdurulmuştur.". Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı İşletmesi tarafından 28 Mart 2020 tarihinde yapılan bu açıklama hakkında bkz. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-corona-virus-tedbirleri-sabiha-gokcende-ucuslar-durduruldu-6176000>, (Erişim Tarihi: 31.05.2020). Türk Hava Yolları da uçuş iptallerini "Yeni koronavirus (COVID-19) küresel salgını sebebiyle, resmi otoritelerce alınan kararlar ve sizlerin sağlığı için aldığımız önlemler doğrultusunda; 27 Mart 2020 saat 23.59 (TSİ) itibarıyla tüm dış hat uçuşlarımız 1 Mayıs 2020 tarihine kadar durdurulmuştur. 3 Nisan 2020 saat 23.59 (TSİ) itibarıyla tüm iç hat uçuşlarımız 20 Nisan 2020 tarihine kadar durdurulmuştur." şeklinde duyurmuştur. Duyurular hakkında bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ucak-seferleri-var-mi-41491781>, (Erişim Tarihi: 31.05.2020).

olduğunun sadece sayılmakla yetinildiği, izahıta n va-
reste olan kimi düzenlemelere, (okuyucuları toplum
olarak uyulması gereken hususlar hakkında sadelikle
bilgilendirmek amacıyla) *naklen* yer verilmesi yer yer
faydalı görülecektir.

I. İlk (Erken) Evre Tedbirleri

Türkiye’de *ilk (erken) evrede*¹² alınan “mevzuu
havacılık tedbirleri” kapsamında 24.03.2020 tarihinde¹³
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) tarafından “Ko-
ronavirüs (COVID-19) Konulu Uçuş Emniyet Operasyon
Bülteni” yayımlanmıştır.¹⁴ “Sağlık Bakanlığı COVID-19
Rehberi”, “Avrupa Havacılık Emniyet Ajansı (EASA)
2020-02R2 numaralı Emniyet Bilgi Bülteni”, “Avrupa
Hava Seyrüsefer Emniyet Teşkilatı (EUROCONTROL)”,
“Pandemik Bilgi Formu Dışişleri Bakanlığı (İkili Siyasi
İşler ve Denizcilik - Havacılık - Hudut Genel Müdürlü-
ğü) resmî yazıları”, “Sağlık Bakanlığı (Türkiye Hudut
ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü) resmî yazıları” ve
“Sağlık Bakanlığı (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü) resmi
yazıları”nı referans alan bültenin konuya ilişkin “*Koro-
navirüs Salgınına Karşı Uçaklarda ve Havalimanlarında
Uygulanması Önerilen Sağlık Tedbirleri*” başlıklı 2.1.
maddesi uyarınca *yurtdışından gelen tüm uçuşlar için*
öncelikle, uçuş öncesi COVID-19 veya sair hastalık bul-
gusu - belirtisi gösteren yolculardan uçmasına engel bir
durum olmadığına dair sağlık raporu istenmesi, uçuş sı-
rasında hastalık belirtisi gösteren yolcu olması halinde
ise kabin personeli tarafından bulaşıcı hastalık kontrol
önlemleri alınması, pilot tarafından kulenin bilgilendi-
rilmesi ve bu durumun kule tarafından havalimanı sağlık
denetleme merkezine/ havalimanı operasyon merkezi-
ne bildirilmesi istenmiştir.

Ayrıca tüm yolcuların ve uçuş personelinin en geç
uçacağı terk etmeden önce “yolcu bilgi formu (*passenger
information form*)” doldurmaları ve doldurulan form-
ların yolcu listesiyle birlikte sağlık görevlilerine teslim
edilmesi öngörülmüş, COVID-19 semptomları bulunan-
ların kendilerini kabin ekibine tanıtılmalarının sağlan-
ması gerekliliği vurgulanmıştır.

¹² Türkiye’de ilk tespit edilen COVID-19 vakası Sağlık Bakanlığı tara-
fından 10 Mart 2020’de açıklandı. Ülkedeki virüse bağlı ilk ölüm
ise 15 Mart 2020’de gerçekleşti. Bu tarihler ile okulların tatil
edildiği ve yavaş yavaş sokağa çıkma kısıtlamalarının başlatıldığı
25.03.2020 tarihi arasındaki evre yazar tarafından “*ilk (erken)
evre*” olarak tasnif edilmiştir.

¹³ Metinde ilk evrede alındığından bahsedilen tedbirler *öncü olarak
alınan yazılı ve mevzuu tedbirler* olarak anlaşılmalıdır. Yoksa ha-
vaalanlarındaki *fiilî tedbirler* bu tarihten çok önce alınmaya baş-
lanmıştır. Bu kapsamda alınan ilk fiilî tedbirin 24 Ocak 2020 tari-
hinde havaalanlarına termal kameraların kurulması olduğu ifade
edilebilir. Diğer fiilî tedbirler hakkında bkz., Macit, A. / Macit, M.
“Türk Sivil Havacılık Sektöründe Covid-19 Pandemisinin Yönetimi”.
*Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) C. 7, S.
4 (2020), s. 107.* Ayrıca pek çok havayolu şirketinin 05.02.2020 ta-
rihinden itibaren uçuş ve sefer iptalleri yaptığı da gözlemlenmiş
hatta sonrasında, iptal edilen bu seferlerin akıbeti hakkında ileride
değnilenecek olan “*Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına
Dair Yönetmelik (SHY-YOLCU)*’de *Değişiklik Yapılmasına Dair Yö-
netmelik*” ihdas edilmiştir. Bkz. II.

¹⁴ SHGM Emniyet Bülteni No. 2020/01, Bülten Revizyon No. 01, Tarih
24.03.2020. Bülten için bkz. [http://web.shgm.gov.tr/documents/
sivilhavacilik/files/Covid-19/covid-19-uoeb.pdf](http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/Covid-19/covid-19-uoeb.pdf), (Erişim Tarihi:
01.06.2020).

Türk vatandaşı olmayan kişilerin Türkiye’de has-
talanmaları durumunda, öncelikle ülke temsilcilik-
lerini arayarak durumlarını bildirmelerinin ve sağlık
kuruluşuna temsilcilikleri aracılığıyla riskli bölgeden
geldiklerini belirterek başvurularının sağlanması,
Türk vatandaşlarının ise direkt olarak 112 acil sağlık
hizmetleri ile iletişime geçmeleri ve riskli bölgeden
geldiklerini belirtmelerinin istenmesi yükümlülüğü ge-
tirilmiştir.

COVID-19 enfeksiyonunun yoğun görüldüğü ülke-
lerden/ bölgelerden gelen yolcuların giriş yapacağı
kapıların ayrılması, bu kapıların pasaport kontrol nok-
talarına mümkün olduğunca yakın olan kapılar arasın-
dan belirlenmesi ve mümkünse bu yolcuların geçtiği
güzergâhtaki hava sirkülasyonunun arttırılarak hava-
nın dışarıya verilmesinin sağlanması da alınan ilk evre
tedbirleri arasındadır.

Yine özellikle yoğun enfekte bölgelerden gelen
yolcuların termal kameradan geçişinin sağlanması ve
ateş saptananlara tıbbî maske takıldıktan sonra havaa-
lanında muayenelerinin yapılması amacıyla *Havaalanı
Sağlık Denetleme Merkezine* yönlendirilmesi, merkez
tarafından ateş nedeniyle araştırılan yolculardan vaka
tanımına uyan (olası enfekte) yolcuların 112 Acil Sağ-
lık Hizmetleri aracılığıyla hastaneye nakli sağlanarak
vaka tanımına uymayan yolcuların ise iletişim bilgile-
ri kaydedilmesi, aynı madde uyarınca ihdas edilen ilk
tedbirler arasında yerini almıştır.

Hemen burada belirtmek gerekir ki yolcuların ki-
şisel sağlık verilerinin pandeminin ilk evresinde bu şe-
kilde işlenmesi açık rızaya dayanmamaktadır. Oysa ku-
ral olarak kişisel sağlık verilerinin, veri sahibinin açık
rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır (6698 sayılı *Kişisel
Verilerin Korunması Kanunu - KVKK m. 6/ II*). Ancak
aynı maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde
öngörülen hâllerde ve konu özelinde kamu sağlığını
korunması amacıyla kişisel sağlık verileri, (istisnai ola-
rak) sahibinin açık rızası olmaksızın da işlenebilmek-
tedir. Aynı esaslar *General Data Protection Regulation
(GDPR)* Art. 9 hükmünde de benimsenmektedir. Bu ba-
kımdan havaalanı hizmeti alan yolcuların kişisel sağ-
lık verilerinin açık rızaya dayalı olmaksızın işlenmesi
normal şartlarda hukuka aykırı olarak nitelendirilebi-
lecek olsa da bu faaliyet pandemi sürecinde hukuka
uygunluk sebeplerine dayalı olarak gerçekleştirildiği
için, gerek ulusal gerekse (genel olarak) uluslararası
hukuka aykırı görülmemektedir.¹⁵

¹⁵ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Akkurt, S. S. ‘Kişisel Sağ-
lık Verilerinin İşlenmesine ve Covid-19 Pandemisi Sürecinde Mobil
Uygulamalarla Paylaşılmasına Hukukî Bir Bakış’. *İstanbul Ticaret
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı*,
C. 19, S. 38 (2020), s. 142-160; Abik, Y. ‘Kişisel Sağlık Verilerinin
Medeni Hukuk Bakımından Korunması’. *II. Uluslararası Tıp Hukuku
Kongresi Bildirileri Kitabı* (Ed. Doğan C & Hakeri H), Ankara 2018,
s. 536-620; Altındağ, H. ‘Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine İliş-
kin 6698 Sayılı Kanun’daki Hükümlerin Avrupa Birliği Mevzuatı ile
Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi’. *II. Uluslararası Tıp Hu-
kuku Kongresi Bildirileri Kitabı* (Ed. Doğan C & Hakeri H), Ankara
2018, s. 621-624; Braun, C. A. ‘Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza’.
Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 15, S. 1 (2018), s.
13-34; Dülger, M. V. ‘Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması
ve Hasta Mahremiyeti’. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakül-
tesi Dergisi* Vol. 1, No. 2 (2014), s. 43-80; Türkmen, S. *Özel Nite-*

Aynı bültenin “Havalimanlarında Güvenlik ve Pasaport Kontrolünde Alınacak Önlemler” başlıklı 2.8. maddesinde ise tüm havaalanlarında güvenlik ve pasaport kontrolleriyle görevli kişilerin tıbbî maske, eldiven, gözlük/ siperlik kullanımları ile yolcu, yük, bagaj kontrollerinde kullanılan güvenlik cihazlarının, taşıyıcı bantların dezenfekte edilmesine ilişkin zorunluluklar - esaslar düzenlenmiş ve pandeminin Türkiye’deki erken evresinde havaalanlarında ve uçaklarda uygulanması **tavsiye edilen** (bağlayıcı olmayan) tedbir kararları, konu özelinde ve özetle bu şekilde ihdas edilmiştir.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMI) de bu tavsiye kararına riayet ederek havaalanlarında bu önlemlerin tümüyle alındığını ilân etmiştir.¹⁶ Bu tedbirlerin pandeminin hemen hemen aynı evresinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan havaalanları dezenfeksiyon kurallarına ilişkin tavsiyelerle de paralellik arz ettiği tespit edilmiştir.¹⁷

II. İkinci Evre (Kısıtlamalar Evresi) Tedbirleri

Bu evrede ilk olarak “Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik (SHY-YOLCU)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ihdas edilmiş¹⁸ ve SHY-YOLCU¹⁹ m. 20’den sonra gelmek üzere “(1) COVID-19 salgını nedeniyle 5/2/2020 tarihinden itibaren uçuşun iptal edilmesi durumunda, bu iptaller sebebiyle uçuşu icra eden veya etme taahhüdünde bulunan hava taşıma işletmesi 8’inci, 9’uncu ve 10’uncu maddelerde yer alan hükümlerden uçuş yasakları kalktıktan sonraki iki ay sonuna kadar muaftır. (2) COVID-19 salgını nedeniyle uçuşu iptal edilen yolcunun, hava taşıma işletmesinin boş koltuk durumuna bağlı olarak istediği bir tarih için biletle değişiklik yapma veya bileti açığa alma hakkı vardır. Yolcu, açığa alınıp kullanılmayan biletin iadesini uçuş yasakları kalktıktan sonraki iki ayın sonrasında hava taşıma işletmesinden alabilir.” şeklindeki Geçici 1’inci madde yürürlüğe koyulmuştur. Bu hükümlerle hava taşıma işletmelerinin, uçuş yasaklarından önceki taahhütlerinden uçuş yasaklarının kalkmasından iki ay sonrasına kadar sorumlu olmayacakları, ancak uçuşu iptal edilen yolcuların uçuş yasaklarının kalkmasından iki ay sonrasında başlayacak uçuşlardan istedikleri (uygun) bir tarih

için bu taahhütlerden kaynaklanan haklarını kullanabilecekleri ya da taahhütlerinden dönebilecekleri düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi bu hüküm bir sorumluluk muafiyeti/ sorumsuzluk düzenlemesi olup, mevzuata geçici ve ihtiyatî olarak eklenmiştir.

2020 Mart ayının ortalarından itibaren hava yoluyla ülkeye giriş yapan kişiler en az 14 gün boyunca karantina altına alınmaya başlanmış, sosyal izolasyon ve bireysel karantina uygulamaları devreye girmiştir.²⁰ 21 Mart 2020 tarihinde ise Ulaştırma Bakanlığı açıklama yaparak toplamda 68 ülke ile hava iribatının kesildiğini bildirmiştir.²¹ Bunlara rağmen vaka sayısındaki artış eğrisinin yukarıya doğru tırmanmaya devam etmesi dolayısıyla Türkiye hava sahası T.C. Cumhurbaşkanlığı tarafından²² 27 Mart 2020 gecesi saat 23.59’dan itibaren yurt dışı uçuşlara tamamen kapatılmış, sınırlı sayıda gerçekleştirilecek yurt içi uçuşlarda ise sadece Türk Hava Yolları (THY) yetkili kılınmıştır.²³ Havayolu ile sadece belirli iç hatlarda²⁴ seyahat edebilecek yolculara seyahat izin belgesi alma zorunluluğu getirilmiş, özel

²⁰ Akca, M. ‘COVID-19’un Havaçılık Sektörüne Etkisi’, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) C. 7, S. 5 (2020)*, s. 49.

²¹ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/46-ulkeye-daha-ucustlar-durdurulacak,GiK7Wg6laEeocMmBlBasg>, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

²² Yolcu trafiğinin tüm yurtdışı uçuşlara kapatılmasına ilişkin karar TC Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu tavsiyeleri çerçevesinde TC Cumhurbaşkanlığı’nca alınmış olup buna ilişkin SHGM Duyurusu “COVID-19 Tedbirleri kapsamında Sağlık Bakanlığımız Bilim Kurulu tavsiyeleri çerçevesinde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 27 Mart 2020 tarihinde tüm dış hat uçuşların durdurulması kararı alınmıştır. Bu karar doğrultusunda, 27 Mart 2020 tarihinde saat 23:59 itibarıyla tüm ülkelere uçuşlar durdurulmuş olup, bu çerçevede yayımlanan 27 Mart 2020 tarihli NOTAM’a, COVID-19 sekmesindeki Notamlar kapsamında ulaşılabilmektedir. Kamuoyuna Saygıyla Duyurulur.” şeklindedir. “27 Mart 2020 Tarihli Koronavirüs (COVID-19) Uçuş Yasakları Hakkındaki NOTAM (Notam for Turkish Aerodromes)” için bkz. <http://web.shgm.gov.tr/tr/covid-19-tedbirler/6332-notam>, (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

²³ THY resmî sitesinde 04.04.2020 tarihinde yaptığı duyurusunda bu kararın ve yetkisi çerçevesinde aldığı seyahat kısıtlamalarının detaylarını, “Yeni Koronavirüs (COVID-19) küresel salgınına karşı kamu sağlığını korumak adına Türkiye Cumhuriyeti resmi makamlarınca alınan kararlar gereği tüm yurtiçi ve yurtdışı uçuşlar geçici olarak durdurulmuştur. Aşağıda listelenen ülke vatandaşlarının, son 14 gün içinde bu ülkelerde bulunan veya transit olarak geçen yolcuların ve bu ülkelere gelen yolcuların Türkiye’ye girişine izin verilmeyecektir. Söz konusu yolcuların uçuşu kabul edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Türkiye’ye varışlarında 14 günlük karantina uygulanacaktır: Almanya, Fas, Kanada, Özbekistan, Angola, Fildişi Sahili, Karadağ, Panama, Avusturya, Filipinler, Kazakistan, Peru, Azerbaycan, Finlandiya, Kenya, Polonya, Bangladeş, Fransa, Kolombiya, Portekiz, Belçika, Guatemala, Kosova, Slovenya, Birleşik Arap Emirlikleri, Güney Kore, Kuveyt, Sri Lanka, Birleşik Krallık, Gürcistan, Kuzey Makedonya, Sudan, Bulgaristan, Hindistan, Letonya, Suudi Arabistan, Cezayir, Hollanda, Lübnan, Tayvan, Çin, Cibuti, Irak, Macaristan, Tunus, Çad, İran, Mısır, Ukrayna, Çekya, İrlanda, Moğolistan, Umman, Çin Halk Cumhuriyeti, İspanya, Moldova, Ürdün, Danimarka, İsveç, Moritanya, Yunanistan, Dominika, İsviçre, Nepal, Ekvador, İtalya, Nijer, Ekvator Ginesi, Kamerun, Norveç”, şeklinde açıklamıştır. Bkz. <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/duyurular/coronavirus-salgini/seyahat-kisitlamalari/>, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

²⁴ 27 Martta getirilen sınırlama kapsamında 29 Mart 2020 saat 00.01 itibarıyla sadece THY tarafından seyrüsefer yapılmasına izin verilen iç hatlar “İstanbul, Adana, Ankara, Diyarbakır, Gaziantep, Kayseri, Konya, Trabzon, Erzurum, Van, Malatya, Samsun, Antalya ve İzmir”dir. Bkz., Sivil Havaçılık Genel Müdürlüğü (SHGM), ‘COVID-19 Tedbirleri Kapsamında 27 Mart Tarihli Uçuş Kısıtlamaları Hakkında’, 28 Mart 2020, <http://web.shgm.gov.tr/tr/genel-duyurular/6344-covid-19-tedbirleri-kapsaminda-27-mart-tarihli-ucus-kisitlamalari-hakkinda>, (Erişim Tarihi: 03.06.2020).

İkili Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller. İstanbul 2019; Gürbüz, M. ‘Özel Hayatın Gizliliği Bağlamında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması’. *Legal Hukuk Dergisi* C. 13, S. 149 (2015), s. 69-90; İzgi, M. C. ‘Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri’. *Türkiye Biyoetik Dergisi* C. 1, S. 1 (2014), s. 25-37; Yücedağ, N. ‘Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uyumluk Sebepleri’. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* C. 75, S. 2 (2017), s. 765-790.

¹⁶ Bkz., DHMI, ‘Havalimanlarında Ek Koronavirüs Önlemleri’, (2020), <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/Haber/havalimanlarinda-ek-koronavirus-onlemleri.aspx>, (Erişim Tarihi: 06.03.2020).

¹⁷ Bkz., World Health Organization (WHO), ‘Operational considerations for managing COVID-19 cases or outbreak in aviation’, (2020) *Interim Guidance - 18 March 2020*, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331488/WHO-2019-nCoVAviation-2020.1-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 03.06.2020).

¹⁸ RG 25.03.2020, S 31079.

¹⁹ RG 03.12.2011, S 28131.

havayolu şirketlerinin ise tüm iç ve dış hat uçuşları yolcu taşımacılığına kapatılmıştır. Pandemi karşısında hava sahasını kapatma yetkisinin Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmasının²⁵ hukukî dayanağının, Türk Sivil Havacılık Kanunu (TSHK)'nun 7'nci maddesinin 1'inci cümlesi olduğu ifade edilebilir. Nitekim ilgili hükümden Cumhurbaşkanı'nın,²⁶ *kamu düzeni ve emniyet mülahazaları ile veya askeri sebeplerle geçici veya devamlı bir tedbir olarak, Türk hava sahasının tamamını veya belirli bölümünün kullanılmasını veya muayyen bölgeler üzerinden uçuşu yasak edebileceği veya sınırlayabileceği* düzenlenmektedir. TSHK'da salgın hastalıklar karşısında hava sahasının kullanılmasının sınırlandırılmasına ilişkin başkaca bir (özel) hüküm bulunmadığından,²⁷ hava sahasının TC Cumhurbaşkanlığı'nca tedbiren kapatılmasının bu hükümdeki “*kamu düzeni*” gerekçesine dayandırıldığı düşünülmektedir.

III. “Yeni - Normalleşme” Evresi (Süreci) Tedbirleri

2020 Mayıs ayı sonuna kadar havaalanlarına ve seyruferlere ilişkin bu kısıtlamalara dair herhangi bir fiilî ve mevzuu değişiklik olmamış, tüm yurt içi ve yurt dışı uçuş seferleri (ve dolayısıyla havaalanları) yolcu trafiğine kapalı tutulmuştur.

Normal şartlarda seyahat kısıtlaması, kişilik hakkı kapsamındaki kişisel değerlerden *özgürlük* ile doğrudan ilgilidir²⁸ (4721 sayılı *Türk Medenî Kanunu* - TMK m. 23, 24 vd.). Öyle ki *seyahat özgürlüğü* Anayasa (AY) tarafından da güvence altına alınan temel haklardandır (m. 23/ I). Haklı bir sebep olmaksızın kişilik hakkı kapsamındaki özgürlüklere her türlü dış ve iç müdahale, kural olarak kişilik hakkı ihlâli (TMK m. 23 vd.) ve hatta şartları dâhilinde suç (5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu* - TCK m. 109, 112, 113, 114, 115 vd.) teşkil edebilir. Zira herkes kişi hürriyeti (özgürlüğü) ve

güvenliğine sahiptir (AY m. 19/ I). Bununla birlikte daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden birinin haklı kılması hâlinde özgürlüğe (kişilik hakkına) yapılan müdahale hukuka uygun kabul edilebilir²⁹ (TMK m. 24/ II). Pandemi dolayısıyla getirilen seyahat kısıtlamaları hem üstün kamusal yarar hem de kanunun verdiği yetkinin kullanılması hukuka uygunluk sebeplerine dayanıyor olduğundan, normal şartlarda hukuka uygunluğu tartışılacak bu gibi müdahalelerin pandemi evrelerinde hukuka aykırı kullanıldığından bahsedilmesi mümkün görülmemektedir.

Genel olarak (takriben) üç ay boyunca devam eden pandemi tedbirlerinin, COVID-19 günlük vaka sayılarındaki artış eğrisinde düşüş sağlandığının görülmesiyle birlikte fayda verdiği anlaşılmış, sağlık sisteminin mevcut pandemiyle mücadelede yeterli olduğu Bilim Kurulu kanaatiyle de sabit görülmüştür. Bunun üzerine 28.05.2020 tarihinde gerçekleştirilen Kabine Toplantısı'nda 01.06.2020 tarihi itibarıyla “yeni normalleşme” sürecine girileceği kararlaştırılarak, süreç Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. TC Cumhurbaşkanlığı resmî internet sitesinden de ulaşılabilen açıklamada³⁰ özel olarak havaalanlarına ve

²⁹ Oğuzman, M. K. / Seliçi, Ö. / Oktay - Özdemir, S. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. İstanbul: Bası 17, 2018, s. 246; Akipek, J. / Akıntürk, T. / Ateş, D. *Türk Medenî Hukuku I - Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. İstanbul: Bası 14, 2018, s. 402; Ayan, M. / Ayan, N. *Kişiler Hukuku*. Ankara: Bası 8, 2016, 113; Dural, M. / Ögüz, T. *Türk Özel Hukuku II - Kişiler Hukuku*. İstanbul: Bası 19, 2018, 153.

³⁰ Açıklama, “*Şehirlerarası seyahat sınırlaması 1 Haziran'dan itibaren tamamıyla kaldırılmıştır. Gelişmeleri takip ederek olumsuz bir durum görmemiz hâlinde bazı illerimiz için bu kısıtlamayı yeniden getirebiliriz. İdari izinde bulunan veya esnek çalışma sistemine dâhil olan kamu personeli, 1 Haziran tarihi itibarıyla normal mesaiye başlayacaklar. Kreşler ve gündüz bakım evlerinin tamamı da buna uygun şekilde 1 Haziran'da açılacak. Sağlık Bakanlığı tarafından tanımlanan ve takibi yapılan kronik hastalığı olan kamu personelinin durumları, kurumlarının değerlendirilecek. Sokağa çıkma kısıtlamalarının bazılarını bir müddet daha sürdürmekte fayda görüyoruz. 65 yaş ve üstünün sokağa çıkma sınırlaması ve pazar günleri 14.00-20.00 saatleri arasında istisna kapsamında olma uygulaması devam edecek... 65 yaş üstü vatandaşın maske, mesafe, temizlik şartına riayet şartıyla işinin başında olabilecekler... 0-18 yaş grubunun tamamı, çarşamba ve cuma günleri, 14.00-20.00 saatleri arasında sokağa çıkma sınırlamasına tabi olmayacak... 1 Haziran Pazartesi itibarıyla restoran, kafe, pastane, kiraathane, çay bahçesi, dernek lokali, yüzme havuzu, kaplıca türü işletmelerin belirlenen kurullar dâhilinde saat 22.00'ye kadar hizmet vermeye başlayacaklar. Eğlence mekânları ile nargile satışı yapan yerler ise bundan istisna tutulacaktır... Plajlar, millî parklar ve bahçeler, belirlenen kurullar dâhilinde 1 Haziran'dan itibaren faaliyete geçebilecek. Müze ve diğer yerleri 1 Haziran'da onlar da açılıyor. Hayvan satış yerleri 1 Haziran'dan, hipodromlar 10 Haziran'dan itibaren yeniden faaliyete geçebilecek. Bireysel sporlarla ilgili sınırlamalar kaldırılmıştır. Spor tesisleriyle içlerinde tesisler gece 24.00'e kadar hizmet verebilecektir. Deniz turizmi, balıkçılığı ve taşımacılığıyla ilgili sınırlamalar da belirlenen kurullar dâhilinde kaldırılmıştır. Sürücü kursları benzeri kurslar 1 Haziran'dan itibaren hizmet verebilecek. Kütüphaneler, millet kuraathaneleri, gençlik merkezleri, gençlik kampları 1 Haziran'dan itibaren belirlenen şartlar dâhilinde faaliyetlerini sürdürebilecektir. Yani bağlı oldukları kurumlar, onların kendi iç şartlarını belirleyecektir... Yol güzergâhlarındaki dinlenme tesisleri de 1 Haziran Pazartesi itibarıyla hizmete başlayacak... Açık havada oturma alanları bulunan yerlerdeki konserlerin saat 24.00 ile sınırlı olmak şartıyla başlayabilecek... Tüm bu konularla ilgili ayrıntılı açıklamalar ilgili kurumlarca kamuoyuyla paylaşılacaktır... Aldığımız kararların, ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını*

²⁵ Hava sahası üzerinde Cumhurbaşkanı tarafından TSHK m. 7 çerçevesinde uygulanacak tahdit ve tedbirlerin yanı sıra, “*uçuş güvenliğini sağlamak amacı ile Genelkurmay Başkanlığı ve Ulaştırma Bakanlığına konulacak diğer tahditler, bu hükme tabi olmaksızın Ulaştırma Bakanlığı'nca uygulanabilir*” (TSHK m. 7/ I, c. 2).

²⁶ 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 189'uncu maddesiyle TSHK m. 7/ I, c. 1'de yer alan “*Bakanlar Kurulu, Genelkurmay Başkanlığının olumlu görüşü üzerine;*” ibaresi “*Cumhurbaşkanı,*” şeklinde değiştirilmiştir.

²⁷ Aslında havacılık güvenliği ile ilgili bir diğer hüküm de TSHK m. 40/ II'de “*Sivil havacılık alanında faaliyet gösteren tüm kurum ve kuruluşlar, şahıslar ve yolcuların uyması gereken güvenlik tedbirleri ile yasaklanan hususlar, 5/6/1945 tarihli ve 4749 sayılı Kanunla uygun bulunan Şikago Sözleşmesinin 17 numaralı eki ile uluslararası uygulamalara ve önlemlere uygun olarak Millî Sivil Havacılık Güvenlik Kurulu tarafından hazırlanan ve İçişleri Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından müştereken çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. Acil durumlarda alınması gereken ilave tedbirler, İçişleri Bakanlığı temsilcisinin başkanlığında, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı temsilcileri, Sivil Havacılık Genel Müdürü ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdüründen oluşan Güvenlik Komisyonu tarafından alınır.*” şeklinde ihdas edilmiştir. Ancak bu hükümün hava sahasının COVID-19 pandemisi dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı'nca kapatılmasına dayanak teşkil etmediği görülmektedir.

²⁸ Honsell, H. / Vogt, N. P. / Geiser, T. *Kommentar zum Schweizerischen Privatrechts - Schweizerisches Zivilgesetzbuch II*. Basel, 1998, Art. 28, N. 300 - 31.

sivil hava seyrüseferlerine değinilmiş olmasa da THY, 30.05.2020 tarihli ilânında iç hat (ulusal) uçuş seferlerine 01.06.2020, dış hat (uluslararası) uçuş seferlerine ise 10.06.2020 tarihleri itibariyle başlanacağını duyurmuştur.³¹

Bu gelişmeler olduğu esnada TC Ulaştırma ve Altyapı, Turizm ve Sağlık Bakanlıkları koordinasyonunda, havayolu taşımacılığının Türkiye’de yeniden başlayacak olmasından dolayı yaşanabilecek yeni vakaların azaltılması ve bulaş riskinin ortadan kaldırılmasını teminen özellikle havaalanı işletmelerinin gerekli tedbirleri almasının sağlanması ve havayolu taşımacılığı ile seyahat edecek yolcular ile sektör çalışanlarının sağlıklarının korunması amacıyla 27.05.2020 tarihli “Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu Genelgesi”³² ihdas edilerek Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) resmî internet sitesinden yayımlanmıştır.³³

Genelgede, havaalanı işletmeleri, terminal işletmeleri, yer hizmetleri işletmeleri, havaalanına yolcu getiren ulaşım araçları ile yolcular da dahil olmak üzere, her bir ilgilinin yeni normalleşme sürecinde (ve devamında) kendi bünyelerinde alması gerekli tedbirler belirlenmiştir. Bu tedbirleri alan ve genelgede belirtilen tedbirleri yerine getiren havaalanı işletmelerine TC Ulaştırma ve Altyapı Bakanı’nın imzasıyla SHGM tarafından “pandemi sertifikası” verileceği, Genelge kapsamında yer alan tüm şartları sağlayan havaalanlarının (tüm ülkelere uçuşların durdurulmuş olduğuna ilişkin 27 Mart 2020 tarihli NOTAM ile getirilen³⁴) yolcu seferleri kısıtlamaları kaldırılarak yolcu trafiğine açılacakları düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye *mefhumu muhaliften* bakıldığında, Genelge’de ihdas edilen tüm tedbirleri yerine getirmediği için pandemi sertifikası almamış olan havaalanlarının, artık (yeni normalleşme sürecinde) yolcu trafiğine açılmayacakları görülmektedir.

Aşağıda önce bu Genelge’nin atıf yaptığı (buna dayanarak teşkil eden) uluslararası yasal düzenlemelere genel hatlarıyla göz atılarak, ardından kısaca Genelge ve yeni normalleşme sürecinde havayoluyla seyahat edecek hemen herkesçe riayet edilmesi gereken tedbirlerin Genelge çerçevesinde nelerden ibaret oldukları belirtilecektir.

diliyorum. Yeni normal düzeninde, yine bu üç kavramı söylüyorum: Maske, mesafe, temizlik...” şeklindedir. Bkz. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/120316/-turkiye-nin-salginin-onlenmesinde-ornek-alinan-bir-konuma-gelmisi-hepimizin-ortak-basarisidir->, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

³¹ Duyuru için bkz. <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/duyurular/coronavirus-salginini-iptal-seferler/>, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

³² Genelge için bkz. <http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/mevzuat/sektorel/genelgeler/2020/Havaalanı-pandemi-tedbirleri.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

³³ Duyuru için bkz. <http://web.shgm.gov.tr/tr/mevzuat/6374-havaalanı-pandemi-tedbirleri-ve-sertifikasyonu-genelgesi-yayimlanmistir>, (Erişim Tarihi: 02.06.2020).

³⁴ 27 Mart 2020 Tarihli “Koronavirüs (COVID-19) Uçuş Yasakları Hakkındaki NOTAM” için bkz. <http://web.shgm.gov.tr/tr/covid-19-tedbirler/6332-notam>, (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

A. Genel Olarak Hava Taşımacılığında “Yeni Normalleşme” Tedbirlerine İlişkin Yasal Düzenlemeler

27.05.2020 tarihli “Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu Genelgesi” 3’üncü maddesinde, “Bu Genelge, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 437’nci maddesi, 5.6.1945 tarihli ve 4749 sayılı Şikago’da 7 Aralık 1944 tarihinde Akit ve İmza Edilmiş Olan Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması ve Sivil Havacılık Geçici Sözleşmesi ve Bunların Eklerinin Onanması Hakkında Kanun ile yürürlüğe girmiş olan Şikago Sözleşmesi’nin 37’nci maddesi ile Kolaylıklar konulu Ek-9’a dayanılarak hazırlanmıştır” demekle, öncelikle kendi yasal dayanaklarını ortaya koymuştur. Bu nedenle anılan hükmün atıf yaptığı mevzuata da kısaca değinmek faydalı görülmektedir.

1. 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi³⁵ Madde 437

Kararname’nin 434 - 447 maddeleri arasında Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’nün teşkilat, yetki, görev ve sorumlulukları ile ilgili esasları düzenlemeyi amaçlayan hükümler bulunmaktadır. Konu özelindeki “Görev ve yetkiler” başlıklı 437. maddeyle ise Genel Müdürlük (genel olarak), ulusal ve uluslararası havacılık faaliyetlerinin kamu yararına, millî güvenliğe, kamu sağlığına, ekonomik ve sosyal gelişmelere uygun olarak ve uluslararası otoritelerce işbirliği içinde düzenlenmesi, bu yönde gerekli tedbirlerin alınması, ulusal hava sahasını kullanan hava araçlarının uyması gereken hava trafik kurallarının düzenlenmesi, sivil havacılığın doğal afetlerden korunmasını sağlamak adına strateji belirlenmesi ve önlem alınması gibi hususlarda görevli ve yetkili kılınmıştır.³⁶

³⁵ RG 15.07.2018, S 30479.

³⁶ Bu kapsamda “(1) Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri şunlardır: a) Sivil havacılık faaliyetlerinin kamu yararına, ekonomik ve sosyal gelişmelere ve millî güvenlik amaçlarına uygun olarak düzenlenmesi ve gelişmesini sağlamak amacıyla politikalar uygulamak ve takip etmek. b) Sivil havacılık faaliyetlerinin uluslararası sivil havacılık kural ve standartlarında düzenlenmesini, sürdürülebilirliğini ve gelişmesini sağlayacak esasları tespit etmek. c) Uluslararası sivil havacılık alanındaki gelişmeleri takip etmek, ilgili uluslararası kuruluşlara üye olmak, katkı veya katılma paylarını ödemek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlarca kabul görmüş kural ve standartların güncel olarak uygulanması için gerekli düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlamak. ç) Sivil havacılık faaliyetlerine yönelik mevzuata aykırı eylemlerin önlenmesi amacıyla gerekli tedbirleri almak. d) Türk hava sahası ve uluslararası anlaşmalar gereğince hizmet sorumluluğu üstlenilen uluslararası hava sahalarının kullanımına ilişkin strateji ve politikalara esas teşkil edecek ilkelerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, hava trafik yönetim hizmetleri konusunda 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa uygun olarak sivil asker koordinasyonuna ilişkin esasları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak. e) İlgili kuruluşların görüşlerini almak suretiyle, Türk hava sahasını kullanan sivil hava araçlarının uyması gereken hava trafik yönetim hizmetleriyle ilgili düzenlemeler yapmak. f) Hava arama ve kurtarma hizmetleri konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak. g) Yurt içinde ve yurt dışında hava taşıma faaliyetlerinde bulunmak isteyen Türk ve yabancı gerçek veya tüzel kişi-

Bu maddenin 27.05.2020 tarihli "Havaalanları Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu" Genelgesi'ne dayanarak gösterilmesinin sebeplerinden biri, anılan maddenin "m" bendi çerçevesinde (görev ve yetkilere ilişkin) genelgelerin hazırlanması yetkisinin Genel Müdürlüğe verilmiş olmasıdır.

2. 7 Aralık 1944 tarihli "Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması" (1944 Şikago Konvansiyonu) ve Dayanak Madde 37

Önceden de belirtildiği üzere Türkiye'nin tarafı bulunduğu³⁷ ve 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da imza altına alınan "Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması (1944 Şikago Konvansiyonu) - *Convention on International Civil Aviation*³⁸ (1944 Chicago Convention - CC)"

lere verilecek izinlerin esaslarını ve şartlarını hazırlamak, gerekli görülmesi halinde ilgili Bakanlık ve kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlamak. ğ) Sivil hava ulaştırması konusunda ülke politikalarına ilişkin öneriler sunmak, ikili ve çok taraflı anlaşmaların çalışmalarına katılmak ve bunları sonuçlandırmak. h) Sivil havacılığın yasadışı müdahaleler ile diğer tehlikelerden, yangın, sel, deprem gibi doğal afetlerden korunması için gerekli strateji tekliflerini belirlemek, önlemleri almak, aldırarak ve uygulamaları takip etmek. ı) Bakanlık tarafından verilen yetki kapsamında sivil havacılık kazalarının ve olaylarının soruşturmasını yapmak veya yaptırmak, sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almak, bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek. i) Türk hava aracı siciline kaydedilecek sivil hava araçlarının tescil ve sicil işlemlerini uluslararası standartlara uygun olarak yapmak, ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, sicilleri bildirmek ve siciller üzerinde hukuki düzenlemelere uygun kayıtları tutmak. j) Sivil hava araçlarıyla emniyetli uçuş operasyonları yapmak için gerekli olan önlemleri almak, denetimler yapmak ve belge düzenlemek, onaylamak, yenilemek, iptal etmek ve kayıtları tutmak. k) Sivil havacılık alanında faaliyette bulunan ve kurallara aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak idari ve teknik yaptırımlara ilişkin esasları belirlemek ve bunlar hakkında ilgili mevzuat hükümleri uyarınca gerekli yasal işlemleri yapmak. l) Uçuş emniyetinin veya uluslararası standartlar ve kuralların ihlal edildiğinin tespit edilmesi halinde, uçuş operasyonlarını ve faaliyetlerini yasaklamak, gerektiğinde işletme ruhsatlarını askıya almak veya iptal etmek ve cezaı yaptırım da dahil gereken her türlü önlemi almak. m) Bu Bölümde öngörülen görev ve yetkileri yerine getirmek üzere yönetmelik ve genelgeleri hazırlamak. n) Sivil havacılıkla ilgili teknik altyapıya ilişkin düzenlemeler yapmak ve uygulanmasını sağlamak. o) Genel Müdürlüğün hizmet alanı, görev ve yetkileriyle ilgili konularda Bakanlıkça belirlenen esaslar dâhilinde, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mahalli idarelerle gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlamak. ö) Sivil havacılık sektörünün gelişimini sağlayacak tedbirleri almak ve gerekli düzenlemelerin yapılması hususunda ilgili kuruluşlara önerilerde bulunmak. p) Kurumun faaliyet alanları ile ilgili fiyat tarifelerini belirlemek ve Bakan onayına sunmak. r) 2920 sayılı Kanun hükümleri ve uluslararası uygulamalar çerçevesinde; hava alanları, hava araçları, yolcu, yük ve üçüncü şahıslara yönelik sigorta sorumluluk limitlerinin belirlenmesi çalışmalarına katılmak, sigorta şartlarının sağlanmasını kontrol ve takip etmek. s) Bakanlık döner sermaye imkânları ve kabiliyetleri kapsamında sivil havacılık eğitimi veren kişi ve kurumları desteklemek, teşvik etmek, sivil havacılıkla ilgili yurt içi ve yurt dışı kurumlara müşavirlik hizmeti vermek; kurs, toplantı, konferans, seminer ve eğitim faaliyetleri düzenlemek. ş) Bakanlık tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.", (4 sayılı Kararname m. 437).

³⁷ Türkiye Şikago Konvansiyonu'na akit olmakla bunu iç hukukuna "Şikago'da 7 Aralık 1944 tarihinde akit ve imza edilmiş olan Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması ile Sivil Havacılık Geçici Sözleşmesi ve bunların haklerinin onanması hakkında kanun" ile taşımıştır. Bkz. Kanun No. 4749, Kabul Tarihi 05.06.1945, RG 12.06.1945, S 6029.

³⁸ Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü - *International Civil Aviation Organisation* (ICAO) Doc 7300. Konvansiyonun 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da akdedilen orijinal metni için bkz. https://www.icao.int/publications/Documents/7300_orig.pdf, (E T 01.06.2020). Konvansiyon hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Abeyratne, R.

ile bunun ek ve tadillerinde³⁹ de kabul edildiği gibi her devlet, ülkesi üzerindeki hava sahası (ve havaalanları) üzerinde tam ve münhasır hâkimiyeti haiz olmakla birlikte; âkit devletlerden her biri, diğerleriyle aralarındaki seferleri kolaylaştırmayı, özellikle karantina, gümrük ve ülkeden çıkış/ göç işlerine yönelik düzenlemeler yaparak bunların uygulanmasında işbirliği çerçevesinde hareket etmeyi ve buna yönelik sair her türlü tedbiri almayı kabul ve taahhüt etmektedir (CC Art. 1,⁴⁰ 22⁴¹).

Ayrıca âkit devletlerden her biri salgın hastalıkların hava seyrüseferi yoluyla yayılmasını önlemek için etkin tedbirler almayı, bu amaçla hava araçlarına (ve alanlarına) uygulanacak olan sıhhi tedbirlere ilişkin uluslararası düzenlemelere bağlı kalmayı ve ilgili uluslararası kuruluşlarla sıkı istişarede bulunmayı da kabul ve taahhüt etmektedir (CC Art. 14⁴²).

Convention on International Civil Aviation - A Commentary. New York, 2014; Cooper, J. C. 'The Chicago Convention - After Twenty Years'. *University of Miami Law Review* Vol. 19, No. 3 (1965), p. 333 etc; FitzGerald, G. F. 'The Development of the Authentic Trilingual Text of the Convention on International Civil Aviation'. *The American Journal of International Law* Vol. 64, No. 2 (1970), p. 364-371; Bilge, A. S. 'Şikago Havacılık Antlaşmaları ve Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilatı (O.I.A.C.)'. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (AÜSBFD)* C. 6, S. 1 (1951), s. 196-214.

³⁹ Şikago Konvansiyonu'nun tüm ek ve tadilleri ile birlikte oluşturduğu antlaşmalar kompleksi için bkz. <https://www.icao.int/publications/pages/doc7300.aspx>, (E T 01.06.2020). Konvansiyonun ekleri, tadilleri ve hukukî niteliği hakkında ayrıca bkz., Abeyratne, R. 'Legal Status of the Chicago Convention and Its Annexes'. *Air & Space Law* Vol. 19, No. 3 (1994), p. 113 etc.

⁴⁰ "The contracting States recognize that every State has complete and exclusive sovereignty over the airspace above its territory.". (Âkit Devletler, devletlerin ülkeleri üstündeki hava sahası üzerinde tam ve münhasır hakimiyeti haiz olduklarını kabul ederler).

⁴¹ "Each contracting State agrees to adopt all practicable measures, through the issuance of special regulations or otherwise, to facilitate and expedite navigation by aircraft between the territories of contracting States, and to prevent unnecessary delays to aircraft, crews, passengers and cargo, especially in the administration of the laws relating to immigration, quarantine, customs and clearance.". (Âkit Devletlerden her biri, Âkit Devletlerin ülkeleri arasında hava araçlarıyla yapılan seyrüseferleri kolaylaştırmak ve özellikle göç, karantina, gümrük ve memleketten çıkış/ tasfiye işlerine yönelik mevzuatın uygulanmasında hava aracının, mürettebatın, yolcuların ve yükün lüzumsuz yere gecikmelerine engel olmak üzere özel düzenlemeler - nizamnameler çıkarmak suretiyle veya başka herhangi bir suretle uygulanabilir bütün tedbirleri almayı kabul ederler).

⁴² "Each contracting State agrees to take effective spread of disease measures to prevent the spread by means of air navigation of cholera, typhus (epidemic), smallpox, yellow fever, plague, and such other communicable diseases as the contracting States shall from time to time decide to designate, and to that end contracting States will keep in close consultation with the agencies concerned with international regulations relating to sanitary measures applicable to aircraft. Such consultation shall be without prejudice to the application of any existing international convention on this subject to which the contracting States may be parties.". (Âkit Devletlerden her biri kolera, salgın halinde tifüs, çiçek, sarı humma, veba ve Âkit Devletlerin zaman zaman ilan edilmesini (belirtilmesini) kararlaştıracakları diğer buluşçı hastalıkların hava seyrüseferi yoluyla yayılmasını önlemek için etkin önlemler almayı taahhüt eder ve bu maksatla Âkit Devletler hava araçlarına uygulanabilir olan sıhhi önlemlere ilişkin uluslararası kurallarla ilgili makamlarla sıkı istişarede bulunurlar. Bu gibi istişareler bu hususa yönelik olmak üzere mevcut olup Âkit Devletlerin de imza etmiş bulunabilecekleri uluslararası konvansiyonların uygulanmasına engel teşkil etmez).

Öyle ki âkit devletlerden her biri hava araçlarını, personele ve/ veya konu özelinde havaalanı işletmeciliği gibi yardımcı hizmetlere ilişkin olup da birleştirilmeleri - tevhidî (bunlar hakkında uluslararası yeknesaklık sağlanması) hâlinde hava seyrüseferlerini ve taşımacılığını kolaylaştıracak veya iyileştirecek olan tüm konulara ait düzenlemelerde, standartlarda, usullerde ve teşkilatlanmada en yüksek işbirliği içerisinde hareket etmeyi kabul ve taahhüt etmektedir (CC Art. 37/ I⁴³). Bu amaçla âkit devletler, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün (ICAO), (konu özelinde) havaalanları ve pist özellikleri hakkında (CC Art. 37/ II,⁴⁴ b) ve bunun dışında hava seyrüseferlerinin emniyetli, düzenli ve başarılı şekilde sürdürülebilmesi için lüzumlu göreceği diğer tüm tedbirlere riayet etme yükümlülüğü altındadırlar (CC Art. 37/ III⁴⁵).

27.05.2020 tarihli "Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu"na özellikle 1944 Şikago Konvansiyonu madde 37'nin dayanak gösterilme sebebi, pandemi dolayısıyla havaalanlarına ilişkin tedbirlerin Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO) standartlarına uygun olarak ve uluslararası işbirliği içerisinde alınması yönündeki CC Art. 1, 14, 22 ve özellikle 37'de öngörülen yükümlülüklerin gereğidir. Nitekim sivil havacılık faaliyetleri, başta "Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı - *The International Civil Aviation Organization*"⁴⁶

(ICAO)", "Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği - *International Air Transport Association*"⁴⁷ (IATA), "Avrupa Sivil Havacılık Konferansı - *European Civil Aviation Conference*"⁴⁸ (ECAC)", "Avrupa Hava Seyrüseferi Güvenlik Teşkilatı - *European Organization for the Safety of Air Navigation*"⁴⁹ (EUROCONTROL)" ve "Avrupa Havacılık Otoriteleri Birliği - *Joint Aviation Authorities*"⁵⁰ (JAA) olmak üzere, uluslararası örgütler tarafından belirlenen standartlar çerçevesinde ve bunların işbirliğiyle yürütülmektedir.⁵¹

3. 1944 Şikago Konvansiyonu Ek- 9 Düzenlemeleri

Türkiye, 4749 sayılı "Şikago'da 7 Aralık 1944 Tarihinde Akit ve İmza Edilmiş Olan Milletlerarası Sivil Havacılık Antlaşması ile Sivil Havacılık Geçici Sözleşmesi ve Bunların Onanması Hakkında Kanun" ile sadece Şikago Konvansiyonu'nun esas mukavelesini değil, Kanun adından da anlaşılacağı üzere bunun tüm ek ve tadillerini iç hukukuna taşımıştır. Bu bakımdan Şikago Konvansiyonu'nun Ek-9 kuralları da Türkiye bakımından aynı derecede bağlayıcılık arz etmektedir.

Konvansiyonun "Kolaylıklar" (*Facilitation*) konulu Ek-9 düzenlemesi,⁵² istisna kılınanlar hariç âkit devletlerin tüm havacılık operasyonları için geçerli olmak üzere yer ve seyrüsefer tedbirleri ile uluslararası işbirliğinin standartlarını düzenlemektedir. Konu özelinde havaalanlarının ve araçlarının dezenfektasyonuna ilişkin hükümler (*Chapter 2, Part E, Art 2.31*), uluslararası havaalanlarına ilişkin standartlar (*Chapter 6*), uluslararası sağlık düzenlemelerinin ilgili hükümlerinin uygulanması (*Chapter 8, Part E, Art 8.12 etc*) ve buluşucu hastalık salgını ulusal havacılık planları (*Chapter 8, Part E, 8.16 etc*), Şikago Konvansiyonu Ek-9'da düzenlenmektedir.

Bu hükümler çerçevesinde âkit devletler, ICAO talimatları ve Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırladığı "Uluslararası Sağlık Tüzüğü (2005) - *WHO International Health Regulations (2005)*"⁵³ ile, yine WHO talimatlarına uygun olarak ulusal havacılık planı, operasyonel acil durum planı ve havaalanı acil durum planı hazırlamak ve bunlar hakkında bilgi paylaşımı ile uluslararası işbirliği yapmakla görevli kılınmışlardır.

the Legal Field'. *Zeitschrift für Luft- und Weltraumrecht* Haut 30, Heft 3 (1981), s. 10-68.

⁴⁷ IATA hakkında bkz. <http://www.iata.org/>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

⁴⁸ ECAC hakkında için bkz. <https://www.ecac-ceac.org/>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

⁴⁹ EUROCONTROL hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kılınc, S. *Avrupa Birliği - EUROCONTROL Sivil Havacılık Düzenlemeleri ve Türkiye*. İstanbul 2011.

⁵⁰ JAA hakkında bkz. <https://jaato.com/>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

⁵¹ Bkz. Akkurt, S. S. *Türk Sivil Havacılık Mevzuatı ve Uluslararası Konvansiyonlar Kapsamında Sivil Havayolu ile Yolcu Taşımacılığında Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk*. Ankara: Bası 2, 2018, s. 29-30.

⁵² ICAO, Annex 9 to the Convention on International Civil Aviation - *Facilitation*, (Edition 15, 2017). Tam metin için bkz. https://www.icao.int/WACAF/Documents/Meetings/2018/FAL-IMPLEMENTATION/an09_cons.pdf, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

⁵³ Uluslararası Sağlık Tüzüğü'nün tam metni (*Edition 3*) için bkz., <https://www.who.int/publications-detail/9789241580496>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

⁴³ "Each contracting State undertakes to collaborate in securing the highest practicable degree of uniformity in regulations, standards, procedures, and organization in relation to aircraft, personnel, airways and auxiliary services in all matters in which such uniformity will facilitate and improve air navigation.". (Âkit Devletlerden herbiri hava aracına, personele, havayollarına ve yardımcı servislere ilişkin olup birleştirilmeleri - birbirlerine uyarlanmaları halinde hava seyrüseferini kolaylaştıracak ve iyileştirecek olan bütün hususlarda, kurallarda, standartlarda, usullerde ve teşkilâtta mümkün olan âzami yeknesaklığı - uygulama birliğini temin etmek üzere işbirliği yapmayı taahhüt eder).

⁴⁴ "To this end the International Civil Aviation Organization shall adopt and amend from time to time, as may be necessary, international standards and recommended practices and procedures dealing with: a) Communications systems and air navigation aids, including ground marking; b) Characteristics of airports and landing areas; c) Rules of the air and air traffic control practices; d) Licensing of operating and mechanical personnel; e) Airworthiness of aircraft; f) Registration and identification of aircraft; g) Collection and exchange of meteorological information; h) Log books; i) Aeronautical maps and charts; j) Customs and immigration procedures; k) Aircraft in distress and investigation of accidents;...". (Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı bu amaçla lüzum oldukça zaman zaman aşağıdaki konulara yönelik olmak üzere uluslararası standartlar, kabuller, tadiller, uygulamalar ve usuller tavsiye edecektir. a) Yer işaretleri de dâhil olmak üzere haberleşme sistemleri ve hava seyrüseferi yardımcı tesisatı; b) Havaalanları ve pist özellikleri; c) Uçuş kuralları ve hava seyrüseferi kontrol usulleri; d) İşletme personeli ve teknisyen personele ait lisanslar; e) Hava araçlarının havaya - uçuşa elverişliliği; f) Hava araçlarının tescil ve ayrıntı özellikleri - işaretleri; g) Meteorolojik bilgilerin toplanması ve karşılıklı paylaşılması; h) Borda defterleri; i) Hava harita ve plânları; j) Gümrük ve göç usulleri, k) Tehlikede bulunan hava araçlarının ve kazaların soruşturulması;...).

⁴⁵ "... and such other matters concerned with the safety, regularity, and efficiency of air navigation as may from time to time appear appropriate.". (... bundan başka hava seyrüseferinin emniyetli, düzenli ve verimli cereyan edebilmesiyle ilgili olup zaman zaman gerekli görülen diğer bütün hususlar).

⁴⁶ ICAO hakkında bkz. <http://www.icao.int/>, (04.06.2020). ICAO hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Milde, M. *International Air Law and ICAO*. Hague: 2nd Edition, 2012; Mackenzie, D. *ICAO: A History of International Civil Aviation Organization*. Toronto 2010; Faller, E. 'International Civil Aviation Organization Activities of ICAO in

1944 Şikago Konvansiyonu Ek-9'un 27.05.2020 tarihli "Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu Genelgesi"ne dayanak gösterilmesi, Genelge'nin Ek-9 Konvansiyonu hükümlerine uygun yürütüleceğine ilişkin uluslararası kabul ve taahhütlerden ileri gelmektedir. Buna göre, Türkiye'de bulunan (özellikle) uluslararası havaalanlarında alınacak Genelge kapsamındaki tedbirlerin, 1944 Şikago Konvansiyonu'na, ICAO standartlarına/ talimatlarına, WHO Uluslararası Sağlık Tüzüğü'ne/ talimatlarına ve Ek-9 standartlarına uygun ancak pandeminin seyrine göre güncellenecek olası yeni talimatlara adapte olmaya müsait (esnek) ve uluslararası işbirliğine uygun olması gerekmektedir (ICAO. Annex-9, Art. 2.31; Chapter 6; Art. 8.12 - 8.16).

B. 27.05.2020 tarihli "Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu Genelgesi" ve Bu Çerçevede Alınması Gereken Tedbirler

Hemen yukarıda anılan kriterlere uygun olmak kaydıyla Genelge kapsamında alınması öngörülen tedbirlerden ilki, pandemi sürecinde havaalanı işletmeciliği için gereken sağlık tedbirlerine ait standartların gözden geçirilerek, bunların Sağlık Bakanlığı politikaları çerçevesinde güncellenmesidir (Genelge m. 7). "Havaalanı Pandemi planında belirtilen havaalanı Pandemi önleme tedbirleri, sertifikasyon sürecinin bir parçasıdır. Bu plan havaalanı işletmecisi tarafından Havaalanı Pandemi Önleme Tedbirleri El Kitabı halinde hazırlanır ve pandeminin yayılmasını önlemek için gerekli tüm tedbirleri kapsar ve il Pandemi planı ile entegrasyonu sağlanır.", (Genelge m. 8).

Havaalanı pandemi planının Genelge Ek-1 (Havaalanı Covid-19 Standartları Rehberi)⁵⁴'nde öngörülen hususları içermesi gerekmektedir. Bu hususlar yolcu/ çalışan sağlığı ve güvenliğine, tesislerde alınacak ilave önlemlere, kamuoyu bilgilendirme ve iletişime, kara/ hava tarafı operasyonlarına, paydaşların sorumluluklarına, risk analizi ve sorumlulukların gözden geçirilmesine ilişkin olmak üzere ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Aşağıda bu standartlara (yeni normalleşme sürecinde havaalanlarında alınması gereken tedbirlerle), genel kitleyi ilgilendirdiği çerçevede (sadece yolcu güvenliğine ilişkin olanlara) yer verilerek, kısaca yorumlanmalarına gayret edilecektir.

1. Genelgenin Yer ve Kişi Bakımından Uygulama Alanı

Genelge ile ihdas edilen tedbirler, havayoluyla seyahat edecek olan kişilerin *havaalanına geliş/ gidiş için kullandıkları özel toplu taşıma araçları de dâhil olmak üzere, havaalanına ulaştıkları andan varış noktalarındaki havaalanından çıkış yapacakları ana kadar yolcu, havaalanı işletmecisi, havayolu kuruluşları, yer hizmetleri kuruluşları vb. kurum/kuruluşların uygulaması gereken standart, tedbir ve önlemlerden müteşekkildir.*

⁵⁴ Ek-1: Havaalanı Covid-19 Standartları Rehberi, "WHO International Health Regulation (Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Sağlık Düzenlemeleri), ICAO Annex 9 (Uluslararası Sivil Havaacılık Örgütü Şikago Sözleşmesi Ek-9 Havaalanı Kolaylıkları), Aviation Medicine Guide for States (Devletler İçin Havaacılık Tıbbi Rehberi) vb. uluslararası yayınlar ile Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan COVID-19 rehberi" esas alınarak oluşturulmuştur.

Burada önem arz eden hususlardan ilki, alınması gereken tedbirlerin sadece havaalanı nizamiyesinin/ hudutlarının içerisiyle sınırlı olmadığı, yolcunun havaalanına ulaşmak için kullandığı servislerde de aynı standartların ve tedbirlerin uygulanması gerektiğidir. Nitekim Genelge bu durumu "*havaalanına geliş/ havaalanından gidiş için kullanılan özel toplu taşıma araçları da dâhil olmak üzere*" şeklinde ifade etmektedir (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I). Ancak yolcuların havaalanına ulaşmak için kullandıkları belediye otobüsü, metro, dolmuş gibi (genel) toplu taşıma araçlarında uyulması gereken standartlar anılan Genelge kapsamında olmayıp, bu kapsamda sadece havaalanı yer hizmetlerine özgülenmiş özel servis ve benzeri toplu taşıma araçlarının anlaşılması isabetli görülmektedir.

Önem arz eden diğer bir husus ise, bu tedbirlerin ve standartların uygulanmasından sadece havaalanı işletmelerinin sorumlu olmadığıdır. Nitekim Genelge, "*yolcu, havaalanı işletmecisi, havayolu kuruluşları, yer hizmetleri kuruluşları vb. kurum/kuruluşların uygulaması gereken standart, tedbir ve önlemler*" demekle, bünyesindeki tedbir ve standartlara riayet etmekle yükümlü olan sükeleri havaalanı işletmeleriyle tahdit etmemiştir (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I). Bu açıdan Genelge tedbirlerine uyma yükümlülüğü, havaalanı işletmelerinin yanı sıra, havayolu şirketleri, yer hizmetleri ve benzer kuruluşlar ile yolcular hakkında da geçerlidir. Başka bir deyişle yolcular dahi Genelge kapsamındaki tedbirlerin (kendileri tarafından) uygulanmamasından sorumlu tutulabilirler.

2. Yolcu Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tedbirler

- Genelge ile bu hususa yönelik olarak ihdas edilen tedbirlerden ilki havaalanını kullanacak yolcuların sağlık otoritelerinin belirlemiş olduğu tedbirler ve kişisel koruyucu donanımları kullanmalarının zorunlu tutulmasıdır. Bu tedbirler ve kişisel donanımların nelerden ibaret olduğu pandeminin seyrine göre yetkili otoritelerce tadil edilmektedir. Bu yükümlülüğe uymayanlar kişilerin havaalanına, tesislerine ve uçağa kabul edilmeyecekleri öngörülmüştür⁵⁵ (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 1).
- Havaalanına ulaşım için kullanılan özel toplu taşıma servislerinde seyreltilmiş oturma düzeni ile sosyal mesafe uygulaması (en az 1 metre) çerçevesinde yolcu taşınması sağlanması hükme bağlanmıştır. Bu tedbirin takibi, denetimi ve servis işletmelerinin bilgilendirilmesi görevi mülkî idare amirliklerine verilmiştir (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 2).
- Havaalanına ulaşım için özel toplu taşıma servislerini kullanacak olan yolculara maske takma zorunluluğu getirilmiş, maskesiz yolcuların servise kabul edilmeyeceği hükme bağlanmıştır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 3). Ancak bu başlık

⁵⁵ Uçağa kabul edilmeme sonucunu doğuran diğer yasal engeller hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Bozkurt - Bozabalı, B. 'Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik Kapsamında Yolcunun Uçağa Kabul Edilmemesi'. *Legal Hukuk Dergisi* C. 14, S. 167 (2016) s. 6089 - 6118.

özelinde genel olarak belirtmek gerekir ki, Genelge her ne kadar “*maskesiz servis kullanımına izin verilmez*” dese de bundan, maskenin sıhhi usullere göre uygun kullanılmasının anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Öyle ki, yanında, cebinde, çenesinde ya da kolunda maske bulunan birisi de lafzen “maskesiz” değildir ancak ağız ve burunun tam olarak kapatılmadığı ve önerilen türden cerrahi maske kullanılmadığı tüm durumların da Genelge kapsamında “maskesiz”lik olarak değerlendirilmesi isabetli olur. Bu nedenle yolcunun sadece yanında maske bulundurması servise kabul için yeterli görülmemeli, yalnızca elverişli maskeyi uygun şekilde kullanan yolcuların servise kabul edilmesi veya elverişli kullanımın sağlanması gerekmektedir.

- d. Havaalanını kullanan yolculara termal kamera ve/veya temassız ısıölçer ile vücut sıcaklık ölçümleri uygulanması zorunluluğu da Genelge ile ihdas edilen pandemi tedbirleri arasındadır. “*Yurtiçi/ Yurtdışı Giden Yolcu İçin termal kamera ve/veya temassız ısıölçer ile vücut sıcaklık ölçümü terminal binası girişinde işletici kuruluş tarafından uygulanacaktır. Yurtdışından Gelen Yolcu İçin ise temassız ısıölçer ile vücut sıcaklık ölçümü ve/veya termal kamera yolcu köprüsünde/ terminal gelen yolcu giriş kapısında Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Birimi, Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü’nün teşkilatlanmadığı havaalanlarında ise İl Sağlık Müdürlüğü tarafından uygulanır*” (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 4).
- e. Genelge ile refakatçi zorunluluğu olan yolcuların refakatçisi haricinde, yolcu olmayanların karşılayıcı/ uğurlayıcı olarak terminal binalarına girişlerine izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu tedbir gereğince zorunlu refakatçiler dışında yolcu olmayan kişilerin havaalanlarına girişlerinin yasaklanması söz konusudur. Bilet satış, bakım onarım vb. amaçlarla gelen kişilerin durumlarının ise havaalanı işletmesi tarafından ayrıca değerlendirileceği belirtilmiş, bu konuda yetki havaalanı işletmelerine bırakılmıştır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 5). Bu tedbir ülkemizin sosyal şartları düşünüldüğünde tam olarak uygulanması oldukça zor görünen bir tedbirdir. Nitekim asker uğurlamaları, özellikle yurtdışından ve/ veya uzun süreli seyahatlerden dönenlerin topluca karşılanması/ uğurlanması gibi ülkesel âdetler karşısında bu tedbirin tam olarak uygulanıp uygulanamayacağı son derece merak konusudur.
- f. Genelge Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 6 hükmünde “*Maskesiz kişilerin havaalanı ve mütemmimlerine girişine izin verilmez*” denilmektedir. Yukarıda “c.” paragrafında maskeye ilişkin olarak yapılan uyarılar bu hüküm bakımından da geçerlidir. Öyle ki maskeyi yalnızca burun açık şekilde çeneye, hatta kola ve sair uzuvlara takmak, cepte, çantada bulundurmak mevzuatta ihdas edilen yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmemelidir.

Bu hüküm hakkında değinilmesi gereken bir diğer husus da havaalanına giriş için getirilen maske zorunluluğunun belirli bir süreye hasredilmemiş olmasıdır. Bu bakımdan ilgili paragraf her ne kadar “*yolcu sağlığı ve güvenliği*” başlığı altında yer alsa da, yolcu olsun olmasın havaalanına giren herkesin elverişli maskeyi, uygun şekilde kullanıyor olmasının aranması/ sağlanması isabetli görülmektedir.

Genelge lafzen yine “maskesiz giriş”ten bahsetmiş olsa da sadece girişte maske takıp içeride çıkartılması tedbiri büyük ölçüde anlamsız kılabilir. Bu nedenle sadece girişte değil, havaalanı içerisinde de yolcuların elverişli maskeyi, uygun şekilde kullanıyor olduklarının denetlenmesi ve sağlanması hayati önemi haizdir. Bunun sağlanması ve kanuna karşı hilenin önüne geçilebilmesi adına, Genelge’nin olası ilk güncellemesinde genel olarak lafzın, yoruma mahal vermeyecek açıklıkta ve daha kapsayıcı ifadelerle tadil edilmesi önerilmektedir.

- g. Genelge ile Sağlık Bakanlığı’nca havayolu seyahatine uygun olmadığı belirlenen ve Havayolu işletmelerine bilişim sistemleri üzerinden bildirilen yolcuların taşınmayacağı hükmüne bağlanmıştır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 7). Bu hüküm kişisel sağlık verilerinin aktarılması ve buna dayalı olarak kişisel özgürlüklerin kullanılmasının engellenmesi hususları bakımından ayrı bir çalışmada uzun uzun tahlile muhtaç görülmektedir.⁵⁶ Ancak burada kısaca denilebilir ki, gerek KVKK gerekse TMK’nın öngördüğü hukuka uygunluk sebeplerinden kamu sağlığının korunması, kanun- dan kaynaklanan yetkinin kullanılması ve üstün kamu yararı gerekçeleriyle, özellikle pandemi sürecinin kendine özgü yapısı dolayısıyla böyle tedbirlerin alınması hukuka uygun kabul edilebilir. Ancak önemle belirtilmelidir ki kişilik hakkına bu önemde ve seviyede müdahalelerin özel kanunlar ile ihdas edilmesi, konu hakkındaki tartışmaları - şüpheleri ortadan kaldırmak bakımından son derece önemli ve gereklidir.
- h. Genelge ile ihdas edilen bir diğer tedbir de riskli bölgelerden gelecek yolcular için sağlık otoritelerinin belirlemiş olduğu tedbirlere ilaveten teması minimuma indirmek amacıyla, fiziki şartların elverdiği durumlarda diğer yolculardan farklı giriş çıkış noktaları kullanımının sağlanmasıdır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 8).
- i. Riskli bölgelerden gelen yolcuların termal kamera/ ateş ölçümlerinin terminal girişinde yapılacağı; ateş, öksürük, solunum sıkıntısı olan yolcuların tıbbi maske takılarak havaalanı sağlık birimine yönlendirileceği ve sürecin Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberine göre yönetileceği⁵⁷ hususları

⁵⁶ Kişisel sağlık verilerinin mobil uygulamalarla aktarılmasının hukuka uygunluğunun tahlili hakkında bkz., Akkurt (2020), s. 142 vd..

⁵⁷ Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi, “Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı”, “Enfeksiyon Kontrolü ve İzolasyon”, “Temaslı takibi, Salgın Yönetimi, Evde Hasta İzlemi ve Filyasyon”, “Ağır Pnömoni, Ards, Sepsis ve Septik Şok Yönetimi” ve “Antisitokin - Antiinflama-

da Genelge tedbirleri arasındadır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 9).

- j. Genelgede yolcu sağlığı ve güvenliği başlığı altında son olarak havayolunu kullanacak yolculardan COVID-19 ile ilgili kişisel bilgilerin Sağlık Bakanlığı ve gerektiğinde üçüncü ülkeler ile paylaşılacak üzere havayolu tarafından istenebileceği, yanlış beyanda bulunanlar hakkında Genel Müdürlükçe cezaı yaptırımlar uygulanacağı ve uçuşuna izin verilmeyeceği düzenlenmiştir. Hava yolunu kullanacak yolculardan uçuşları öncesinde havayolu şirketlerince Türkiye sınırları içerisinde ikamet edecekleri adres ve iletişim bilgileri isteneceği de tedbirler arasında sayılmıştır (Ek-1, 1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 10).

Belki de hukuka uygunluğu tartışmaya en çok açık olan tedbir budur. Nitekim burada (özel nitelikli) kişisel sağlık verilerini işleme ve aktarma yetkisi, kamu otoritesi adına da olsa ondan alınıp özel şirketlere teslim edilmektedir. Kişisel sağlık verilerinin işlenmesinde ve aktarılmasında ana kural veri sahibinin (ilgili kişinin) açık rızasının bulunmasıdır. Ancak kişisel sağlık kişisel verilerinin kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, **sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından** ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi istisnaen mümkün kabul edilmiştir (KVKK m. 6/ III, c. 2). Bu madde anlamındaki **sır saklama yükümlülükleri**, hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların sağlık memuru ve hemşireler gibi yardımcıları ile diğer bütün tıp meslek veya sanat mensuplarıdır. Mevzuatlarında sır saklama yükümlülüğü bulunan Sağlık Bakanlığı, devlet hastaneleri, özel hastaneler, klinikler ve sair sağlık kuruluşları gibi kurum ve kuruluşlar bakımından da durum böyledir. Dolayısıyla KVKK m. 6/ III, c. 2 çerçevesinde veri sahibinin açık rızası olmaksızın istisnaen kişisel sağlık verisi işleyebilecek kişiler, yalnızca hekimler, onların verdiği yetkiye dayanarak (o sınır ve amaçlarla) beraberinde çalışanlar ile başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere mevzuatlarında sır saklama yükümlülüğü bulunan (özellikle sağlık alanında faaliyet gösteren) yetkili kurum ve kuruluşlar olabilir.⁵⁸

tuar Tedaviler, Koagülopati Yönetimi" olmak üzere Bilim Kurulunun beş çalışma yayımından oluşmaktadır. Rehber için bkz. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-rehberi.html>, (Erişim Tarihi: 06.06.2020).

⁵⁸ Bkz. Akkurt (2020), s. 150 (*naklen*). Sır saklama yükümlülüğü hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz., Karasu, S. *Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü*. İstanbul, 2009; Sarp, N. 'Hekimlerin Sır Saklama Yükümlülüğü'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 7-17; Sert, G. *Tip Etiği ve Mahremiyet Hakkı*. İstanbul 2008; Hakeri, H. 'Hekimin Yükümlülükleri'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 19-95; Başbuğ, A. 'Hekimin Yükümlülükleri ve Hukuki Sorumluluğu'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 127-148; Özdemir, H. 'Hadım Etme ve Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü'. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 14, S. 1* (2010), s. 125-164, Zeytin, Z. 'Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü'.

Görüldüğü gibi sağlık sektörüyle herhangi bir sıfatla ilgisi olmayan ve mevzuatlarında bu anlamda sır saklama yükümlülüğü bulunmayan havayolu şirketlerinin Sağlık Bakanlığı adına da olsa açık rıza olmaksızın kişisel sağlık verisi işleme ve bunu aktarma gibi bir yetkiyle/ yükümlülükle donatılması mevzuatın emredici hükümlerine ve hukuka uygunluk sebeplerine ters düşmektedir. Dolayısıyla böyle bir yetki devri zorunlu görülmeğe bile bunun mutlaka kanun düzeyinde ihdas edilmesi, şart ve sınırlarının açıkça ortaya koyulması ve sorumlulukların belirlenmesi şart ve elzem görülmektedir.

C. Havaalanı Pandemi Sertifikasyonu ve Bunların Yolcu Trafikğine Yeniden Açılabilmesi

Sivil havaalanı işletmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, işletecekleri havaalanı için yukarıda anılan Şikago Sözleşmesi Ek-9'un sağlık ve salgınla ilgili gereklilikleri ile yine yukarıda belirtilenler de dâhil olmak üzere 27.05.2020 tarihli "Havaalanı Pandemi Tedbirleri ve Sertifikasyonu Genelgesi" Ek-1'indeki rehber ve Ek-2'sinde belirtilen tüm tedbirleri almaları esastır. Gelişen koşullara göre ilave tedbirler alınabilecektir (Genelge m. 5).

Genelge kapsamında yer alan tüm tedbirleri alan ve şartları sağlayan havaalanları, Pandemi nedeniyle NOTAM⁵⁹ ile getirilen yolcu seferleri kısıtlamaları kaldırılarak, yolcu trafiğine yeniden açılabilir (Genelge m. 11/ II).

"*Pandemi Sertifikası almak isteyen gerçek veya tüzel kişiler, Pandemi süresince Pandemi kısıtlamaları nedeniyle düzenli yolcu trafiğine kapalı olan havaalanını yeniden yolcu trafiğine açılmadan önce Pandemi Sertifikası başvuru dosyasını, Havaalanı Pandemi Komisyonu tarafından incelendikten sonra, Genel Müdürlüğe sunar*" (Genelge m. 11/ III). "*Genel Müdürlük tarafından tüm eksikliklerin tamamlanıp tamamlanmadığının değerlendirilmesi yapılır. Değerlendirme sonucunun olumlu olması durumunda Genel Müdürlükçe bu Genelge'nin Ek-4'ünde yer alan Havaalanı Pandemi Sertifikası düzenlenir ve Bakan'ın imzasıyla havaalanı işletmecisine verilir.*" (Genelge m. 11/ VII).

Genel hatlarıyla anılan tüm bu şartları yerine getirerek havaalanı pandemi sertifikası alamayan havaalanlarının ise yeni normalleşme sürecinde yolcu trafiğine açılmaları mümkün olmayacaktır. Bunun için, sivil hava ulaşımına açık ve/ veya ticari havaalanlarının işletmecilerinin, Genelge'nin yayımı tarihinden itibaren bir hafta içerisinde 11'inci maddede düzenlenen pandemi sertifikasyon sürecini başlatmaları gerekli kılınmıştır (Genelge - Geçici m. 1).

Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History C. 14, S. 2 (2006), s. 77-82.

⁵⁹ 27 Mart 2020 Tarihli "Koronavirüs (COVID-19) Uçuş Yasakları Hakkındaki NOTAM" için bkz. <http://web.shgm.gov.tr/tr/covid-19-tedbirler/6332-notam>, (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

Sonuç

2019-2020 COVID-19 pandemisine küresel ölçekte tüm sektörlerin, hükümetler dâhil tüm yönetim organizasyonlarının hatta tüm toplumun hazırlıksız yakalandığı ortadadır. Bundan en çok etkilenen sektörlerin başında gelen havacılık sektöründe de durum farklı olmamıştır. Hâl böyle olunca pandemiye yönelik sektörel tedbirlerin yapısı da *kendine özgü* nitelik arz etmiş ve her ne kadar bunların uluslararası işbirliği esasına ve uluslararası havacılık antlaşmalarına dayanmaları gerekse de pandeminin ülkelerdeki seyrinin gösterdiği farklılıklar nedeniyle ülkeden ülkeye değişiklikler gösterdiklerine rastlanmıştır.

Nitekim bu çapta bir pandemi karşısında ne şekilde hareket edilmesi gerektiğine ilişkin herhangi bir somut düzenleme ne uluslararası havacılık antlaşmalarında, ne de Türkiye özelinde Türk Sivil Havacılık Kanunu ve ilgili ulusal mevzuatta yer bulmaktadır. Bu nedenle pandemi sırasında ve yeni normalleşme sürecinde havacılık sektörüne ilişkin olarak alınan/ alınacak olan tedbirler daha ziyade idari kararlarla yönetilmiştir.

“Yeni normalleşme süreci” olarak tabir edilen ancak bundan böyle uzun müddet devam edeceği anlaşılan “kontrollü sosyal yaşam”da tüm havaalanlarının kalıcı olarak alması gereken tedbirler ve bunların standartlarına yönelik Genelge’nin olası ilk güncellemesinde genel olarak lafzın, yoruma mahal vermeyecek açıklıkta ve daha kapsayıcı ifadelerle tadil edilmesi önerilmektedir. Nitekim çalışmada da yeri geldikçe izah edilmeye çalışıldığı gibi (örneğin) “maskesiz giriş”, “özel toplu ulaşım aracı” gibi kimi tabirler, amaçsal yoruma gerek göstermekte ve kanuna karşı hilenin önünü açabilecek nitelikte görülmektedir.

Özellikle Genelge’nin Ek-1, *1. Yolcu Sağlığı ve Güvenliği/ I, 10* düzenlemesinde kişisel sağlık verilerinin havayolu şirketlerince işlenip aktarılabilmesi yönündeki tedbir hukuka aykırı görülmektedir. Nitekim kişisel sağlık kişisel verilerinin kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, *sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından* ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmesi istisnaen mümkün kabul edilmiştir (KVKK m. 6/ III, c. 2). Ancak sağlık sektörüyle herhangi bir sıfatla ilgisi olmayan ve mevzuatlarında bu anlamda sır saklama yükümlülüğü bulunmayan havayolu şirketlerinin Sağlık Bakanlığı adına da olsa açık rıza olmaksızın kişisel sağlık verisi işleme ve bunu aktarma gibi bir yetkiyle/ yükümlülükle donatılması mevzuatın emredici hükümlerine ve KVKK’daki hukuka uygunluk sebeplerine ters düşmektedir. Dolayısıyla böyle bir yetki devri zorunlu görülmeğe bile bunun mutlaka kanun düzeyinde ihdas edilmesi, şart ve sınırlarının açıkça ortaya koyulması ve sorumlulukların belirlenmesi elzem görülmektedir.

Son olarak pandemi tedbirlerinin, havacılığa ilişkin kuralların değişen şartlar karşısında esnek olmaları

gerekliliği dolayısıyla idarî karar ve düzenlemelerle (hızlıca) alınabilmiş olmaları müsbet görülse de aslında pek çoğu özgürlük kısıtlaması niteliğinde olan bu tedbirlerin sadece karar ve genelge düzeyindeki idarî mevzuatla ihdas edilmeleri, kanunîlik evrensel prensibine uygun düşmemektedir. Her ne kadar mevzuatın genel hükümlerindeki hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanılmak suretiyle bu tedbirlerin çoğunun hukuka aykırı olmadığı değerlendirilebilse de en azından yeni normalleşme sürecinin devamındaki kontrollü sosyal yaşamda, bu ve bunun gibi olası salgınlar (veya benzeri mücbir sebepler) karşısında tâbi olunacak kuralların özel kanun düzeyinde belirlenerek Türk Sivil Havacılık Kanunu’nda da bu yönde ek ve tadillerin gerçekleştirilmesi son derece önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Abeyratne, R. 'Legal Status of the Chicago Convention and Its Annexes'. *Air & Space Law* Vol. 19, No. 3 (1994), p. 113 etc.
- Abeyratne, R. *Convention on International Civil Aviation - A Commentary*. New York, 2014.
- Abik, Y. 'Kişisel Sağlık Verilerinin Medeni Hukuk Bakımından Korunması'. II. *Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi Bildirileri Kitabı* (Ed. Doğan C & Hakeri H), Ankara 2018, s. 536-620.
- Adiga, A. / Venkatramanan, S. / Peddireddy, A. / Telionis, A. / Dickerman, A. / Wilson, A. / Bura, A. / Warren, A. / Vullikanti, A. / Klahn, B. D. / Mao, C. / Xie, D. / Machi, D. / Raymond, E. / Meng, F. / Barrow, G. / Baek, H. / Mortveit, H. / Schlitt, J. / Chen, J. / Walke, J. / Goldstein, J. / Orr, M. / Porebski, P. / Beckman, R. / Kenyon, R. / Swarup, S. / Stefan, H. / Eubank, S. / Lewis, B. / Marathe, M. / Barrett, C. 'Evaluating the impact of international airline suspensions on the early global spread of COVID-19 direct importation risk'. *medRxiv* Vol. 1, No. 1, (2020), p. 1-9.
- Akca, M. 'COVID-19'un Havaçılık Sektörüne Etkisi', *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* C. 7, S. 5 (2020), s. 45-64.
- Akipek, İ. *Hava Sahasının Devletler Hukuku Bakımından Durumu*. Ankara 1959.
- Akipek, J. / Akıntürk, T. / Ateş, D. *Türk Medenî Hukuku I - Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. İstanbul: Bası 14, 2018.
- Akkurt, S. S. 'Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine ve Covid-19 Pandemisi Sürecinde Mobil Uygulamalarla Paylaşılmasına Hukukî Bir Bakış'. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı*, C. 19, S. 38 (2020), s. 142-160.
- Akkurt, S. S. *Türk Sivil Havaçılık Mevzuatı ve Uluslararası Konvansiyonlar Kapsamında Sivil Havayolu ile Yolcu Taşımacılığında Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk*. Ankara: Bası 2, 2018.
- Altındağ, H. 'Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine İlişkin 6698 Sayılı Kanun'daki Hükümlerin Avrupa Birliği Mevzuatı ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi'. II. *Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi Bildirileri Kitabı* (Ed. Doğan C & Hakeri H), Ankara 2018, s. 621-624.
- Ayan, M. / Ayan, N. *Kişiler Hukuku*. Ankara: Bası 8, 2016.
- Banner, S. *Who Owns the Sky? The Struggle to Control Airspace from the Wright Brothers On*. Cambridge, 2008.
- Başbuğ, A. 'Hekimin Yükümlülükleri ve Hukukî Sorumluluğu'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 127-148.
- Bénassy-Quéré, A. / Marimon, R. / Pisani-Ferry, J. / Reichlin, L. / Schoenmaker, D. / Weder, B. 'COVID-19: Europe needs a catastrophe relief plan'. *CEPR Press* (2020). Erişim Tarihi: 31.05.2020. <https://voxeu.org/article/covid-19-europe-needs-catastrophe-relief-plan>.
- Bilge, A. S. 'Şikago Havaçılık Anlaşmaları ve Milletlerarası Sivil Havaçılık Teşkilatı (O.I.A.C.)'. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (AÜSBFD)* C. 6, S. 1 (1951), s. 196-214.
- Bozkurt - Bozabalı, B. 'Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik Kapsamında Yolcunun Uçağa Kabul Edilmemesi'. *Legal Hukuk Dergisi* C. 14, S. 167 (2016) s. 6089 - 6118.
- Braun, C. A. 'Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza'. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 15, S. 1 (2018), s. 13-34.
- CAAC., *Preventing Spread of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) - Guideline for Airports*, (4th Ed. IATA. 2020).
- Chen, S. / Yang, J. / Yang, W. / Wang, C. / Bärnighausen, T. 'COVID-19 control in China during mass population movements at New Year'. *The Lancet* Vol. 395, No. 10226 (2020), p. 764-766.
- Cheng, B. 'A New Era in the Law of International Carriage by Air: From Warsaw (1929) to Montreal (1999)'. *International and Comparative Law Quarterly* No. 53 (2004), p. 833-859 (Era).
- Cheng, B. 'Wilfull Misconduct: From Warsaw to the Hague and from Brussels to Paris'. *Annals of Air and Space Law* Vol. 2, No. 1 (1977), p. 55-102 (Wilfull Misconduct).
- Chinazzi, M. / Davis, J. T. / Ajelli, M. / Gioannini, C. / Litvinova, M. / Merler, S. / y Piontti, A. P. / Mu, K. / Rossi, L. / Sun, K. / Viboud, C. / Xiong, X. / Yu, H. / Halloran, M. E. / Longini, Jr. I. M. / Vespignani, A. 'The effect of travel restrictions on the spread of the 2019 novel coronavirus (COVID-19) outbreak'. *Science* No. 368 (2020), p. 395-400.
- Columbus, C. / Brust, K. B. / Arroliga, A. C. '2019 novel coronavirus: an emerging global threat'. *Baylor University Medical Center Proceedings* Vol. 33, No. 2 (2020), p. 209-212.
- Cooper, J. C. 'The Chicago Convention - After Twenty Years'. *University of Miami Law Review* Vol. 19, No. 3 (1965), p. 333 etc.
- Craig, A. T. / Heywood, A. E. / Hall, J. 'Risk of COVID-19 importation to the Pacific islands through global air travel'. *Epidemiology & Infection* No. 148 (2020), p. 1-16.
- Çağa, T. *Hava Hukuku, I Genel Kısım*. İstanbul, 1963.
- Dempsey, P. S. *Public International Air Law*. Montreal 2008.
- Diederiks - Verschoor, I. H. P. / Buttler, M. A. *An Introduction to Air Law*. Alpen aan den Rijn: 8th Edition, 2006.
- Dural, M. / Ögüz, T. *Türk Özel Hukuku II - Kişiler Hukuku*. İstanbul: Bası 19, 2018.
- Dülger, M. V. 'Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti'. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Vol. 1, No. 2 (2014), s. 43-80.
- Faller, E. 'International Civil Aviation Organization Activities of ICAO in the Legal Field'. *Zeitschrift für Luft- und Weltraumrecht* Haut 30, Heft 3 (1981), s. 10-68.
- FitzGerald, G. F. 'The Development of the Authentic Trilingual Text of the Convention on International Civil Aviation'. *The American Journal of International Law* Vol. 64, No. 2 (1970), p. 364-371.
- Gazdik, J. G. 'Conflicts and State Obligations under the Warsaw Convention, the Hague Protocol and the Guadalajara Convention'. *Journal of Air Law and Commerce* No. 28 (1961 - 1962), p. 373 - 384.
- Geiser, T. / Fountoulakis, C. / Wolf, S. *Basler Kommentar - Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB)*, (Basel: 6. Auflage, 2019).
- Gibbs - Smith, C. H. *Aviation: An Historical Survey*. London, 2008.
- Giemulla, E. / Schmid, R. / Müller - Rostin, W. / Dettling - Ott, R. / Rod, M. *Montreal Convention*. Alpen aan den Rijn, 2006.
- Gilbert, M. / Pullano, G. / Pinotti, F. / Valdano, E. / Poletto, C. / Boëlle, P. Y. / D'Ortenzio, E. / Yazdanpanah, Y. / Eholie, S. P. / Altmann, M. / Gutierrez, B. / Kraemer, M. U. G. / Colizza, V. 'Preparedness and vulnerability of African countries against importations of COVID-19: a modelling study'. *The Lancet* Vol. 395, No. 10227 (2020), p. 871-877.

- Günel, R. V. *Uluslararası Havaacılık Hukuku (International Aviation Law)*. İstanbul 2010.
- Gürbüz, M. 'Özel Hayatın Gizliliği Bağlamında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması'. *Legal Hukuk Dergisi* C. 13, S. 149 (2015), s. 69-90.
- Hakeri, H. 'Hekimin Yükümlülükleri'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 19-95.
- Honsell, H. / Vogt, N. P. / Geiser, T. *Kommentar zum Schweizerischen Privatrechts - Schweizerisches Zivilgesetzbuch II*. Basel, 1998.
- ICAO, Annex 9 to the Convention on International Civil Aviation - Facilitation, (Edition 15, 2017).
- İzgi, M. C. 'Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri'. *Türkiye Biyoetik Dergisi* C. 1, S. 1 (2014), s. 25-37.
- Kaner, İ. D. *Hava Hukuku (Hususi Kısım)*. İstanbul: Bası 2, 2004.
- Karasu, S. *Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü*. İstanbul, 2009.
- Kempel, W. 'The Negotiations on the Basel Convention on the Transboundary Movement of Hazardous Wastes and Their Disposal: A National Delegation Perspective'. *International Negotiation Journal* Vol. 4, No. 3 (1999), p. 411-428.
- Kılınc, S. *Avrupa Birliği - EUROCONTROL Sivil Havaacılık Düzenlemeleri ve Türkiye*. İstanbul 2011.
- Macit, A. / Macit, M. 'Türk Sivil Havaacılık Sektöründe Covid-19 Pandemisinin Yönetimi'. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* C. 7, S. 4 (2020), s. 100-116.
- Mackenzie, D. *ICAO: A History of International Civil Aviation Organization*. Toronto 2010.
- Mhalla, M. 'The Impact of Novel Coronavirus (COVID-19) on the Global Oil and Aviation Markets'. *Journal of Asian Scientific Research* Vol. 10, No. 2 (2020), p. 96-104.
- Milde, M. *International Air Law and ICAO*. Hague: 2nd Edition, 2012.
- Oğuzman, M. K. / Seliçi, Ö. / Oktay - Özdemir, S. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. İstanbul: Bası 17, 2018.
- Özdemir, H. 'Hadım Etme ve Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü'. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 14, S. 1 (2010), s. 125-164.
- Sarp, N. 'Hekimlerin Sır Saklama Yükümlülüğü'. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefke Avrupa Üniversitesi II. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 17-18 Mayıs 2010* (Ed. Sarp N), Ankara 2011, s. 7-17.
- Sert, G. *Tıp Etiği ve Mahremiyet Hakkı*. İstanbul 2008.
- SHGM, Emniyet Bülten No. 2020/01, Bülten Revizyon No 01, Tarih 24.03.2020.
- Sözer, B. 'Milletlerarası Hava Taşımalarına İlişkin Kurallar ve Uygulanma Şartları'. *BATİDER* C. 9, S. 2 (1977), s. 369-406.
- Türkmen, S. *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller*. İstanbul 2019.
- Ülgen, H. 'Hava Taşımaları ve Uygulanacak Hükümler'. *İstanbul Barosu Dergisi* C. 58, S. 10-11-12 (1984), s. 614-623.
- Wilson, M. E. / Chen, L. H. 'Travellers give wings to novel coronavirus (2019 - nCoV)'. *Journal of Travel Medicine* Vol. 27, No. 2 (2020). Erişim Tarihi: 03.06.2020. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7107561/>.
- World Health Organization (WHO), 'International Health Regulations (2005)', (Third edition 2016). Erişim Tarihi: 04.06.2020. <https://www.who.int/ihr/publications/9789241580496/en/>.
- World Health Organization (WHO), 'Operational considerations for managing COVID-19 cases or outbreak in aviation'. *Interim Guidance - 18 March 2020*. Erişim Tarihi: 03.06.2020. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331488/WHO-2019-nCoVAviation-2020.1-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Yücedağ, N. 'Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri'. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* C. 75, S. 2 (2017), s. 765-790.
- Zevkiler, A. / Acabey, M. B. / Gökyayla, E. *Medenî Hukuk*. Ankara: Bası 6, 1999.
- Zeytin, Z. 'Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü'. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History* C. 14, S. 2 (2006), s. 77-82.
- Zhang, X. A. / Fan, H. / Qi, R. Z. / Zheng, W. / Zheng, K. / Gong, J. H. / Fang, L. Q. / Liu, W. 'Importing coronavirus disease 2019 (COVID-19) into China after international air travel'. *Travel Medicine Infectious Disease* Vol. 1, No. 1 (2020), p. 1-5.
- Zhuang, Z. / Zhao, S. / Lin, Q. / Cao, P. / Lou, Y. / Yang, L. / He, D. 'Preliminary estimation of the novel coronavirus disease (COVID-19) cases in Iran: a modelling analysis based on overseas cases and air travel data'. *International Journal of Infectious Diseases* No. 94 (2020), p. 29-31.

TERAZİ HUKUK DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

Terazi Hukuk Dergisi (THD) ayda bir kez yayınlanan hakemli bir dergidir. Dergimizde bilimsel makalelere, uygulamadaki sorunlara çözüm önerisi getiren yazılara, karşılaştırmalı hukuk çalışmalarına, karar incelemelerine ve hukukçulara uygulamada yol gösterebilecek pratik bilgilere yer verilmektedir.

Dergimiz dört ana bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde hakem denetiminden geçmiş makalelere, ikinci bölümde hakem denetiminden geçmemekle beraber kaynakça, atıf, öz ve anahtar kelimelerle uygun şekil şartlarına sahip makalelere, üçüncü bölümde uzmanların hukuki görüş ve yorumlarına, dördüncü bölümde ise dergimizde düzenli köşe sahibi olan yazarların çalışmalarına yer verilmektedir.

Bunların dışında; Hukuk Dünyasından Haberler, Hukuk Ajansı, Yüksek Yargı Kararları, Mevzuat gibi bölümlerimizle hukukçuları güncel gelişmelerden haberdar etmeyi amaçlamaktayız.

Yayın İlkeleri

- Dergimizin yayın dili Türkçedir, yazarların çalışmalarını doğru, akıcı ve güncel bir Türkçe ile hazırlamaları beklenir.
- Dergimize gönderilen çalışmalar daha önce başka bir yerde yayımlanmamış ve değerlendirme sürecinde olmamalıdır. Yazarlar, yayına kabul edilen çalışmalarını daha sonra bir başka yerde yayımlatmamayı da taahhüt ederler.
- Çalışmanın yayımlanması durumunda yazar; basılı, görsel, işitsel, dijital ortamdaki tüm iletim, yayma, çoğaltma, işleme, devir, doğrudan veya dolaylı temsil haklarını, yurtiçinde ve yurtdışında, tüm dillerde süresiz olarak Seçkin Yayıncılık A.Ş.'ye devrettiğini kabul etmiş sayılır. Devrettiği haklar karşılığında Yayınevi yazara telif ücreti öder. Hakemli olarak yayımlanan makalelerde ise yazara telif ücreti ödenmez; telif bedeli değerlendirme bedeli olarak hakemlere ödenir.
- Dergimizde yayımlanan çalışmalarda görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazara aittir, bu konuda Dergimizin herhangi bir sorumluluğu yoktur.
- Dergimize gönderilen çalışmalar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez, sadece değerlendirme ile ilgili sonuç yazara bildirilir.
- Dergimize gönderilen çevirilerde çevirmen, eserin yazarından veya yayım hakkına sahip kişi veya kurumdan yazılı izin almak ve bu izin belgesini editörlüğe iletmek zorundadır.
- Yazarlar çalışmanın ekinde eksiksiz olarak ad ve soyadlarını, unvanlarını, iletişim bilgilerini, çalıştıkları kuruluşun adını ve ORCID numaralarını terazi@seckin.com.tr adresine iletmelidirler.
- Hakem değerlendirmesi talep eden yazarlar, bunu mesajlarında belirtmelidirler.
- Yazarlar, Dergimize gönderdikleri çalışmanın ilgili olduğu hukuk disiplin(ler)ini, 10 cümleyi geçmeyen özünü, en fazla 15 kelimeden oluşan anahtar kelimelerini ve kaynakçayı çalışmalarına eklerler. 'Hakemli Makaleler' ve 'Makaleler' bölümlerinde yayınlanması istenen çalışmaların ayrıca başlık, öz ve anahtar kelimelerinin İngilizcelelerini de gönderirler.
- Dergiye gönderilen yazılar aşağıda belirtilen Yazım Kurallarına uygun yazılmış olmalıdır. Buna uygun olmayan çalışmalar iade edilebilir veya içeriği zedelemeyecek şekilde Yayın Kurulu tarafından düzeltilir.
- Hakem denetimi talep edilen makaleler, Yayın Kurulunca ilk değerlendirilmesi yapıldıktan sonra konu üzerinde uzman iki hakeme gönderilir ve onayıyla yayımlanır. Eğer hakemlerden biri olumsuz görüş bildirirse, üçüncü bir hakeme başvurulur ve onun görüşü belirleyici olur.
- Dergimizde değerlendirme süreci kör hakemlik sistemine göre işler. Hakem değerlendirme raporları Dergi tarafından arşivlenir.
- Hakem değerlendirmesi sonucu düzeltme istendiği takdirde bu düzeltmeler yazar tarafından yapılarak tekrar hakem onayına sunulur.

14. Hakem denetimi talep edilmeyen çalışmalar doğrudan Yayın Kurulu tarafından değerlendirilir ve kabul edilenler uygun ilk sayıda yayınlanır.

15. Dergimize çalışmalarını gönderen yazarlar Yayın İlkelerimizi kabul etmiş sayılırlar ve bu hususu çalışmanın ekinde gönderdikleri mektupta beyan ederler.

Yazım Kuralları

- Yazının başlığı ilk harfleri büyük sola hizalı olarak yazılmalıdır.
- Yazılar 12 punto Times New Roman yazı tipi ile yazılmalı, paragraf başı içeriden başlamalıdır. Dipnotlarda ve tablolarda ise 10 punto harf büyüklüğü kullanılmalıdır.
- Dipnotlar numara sırasıyla sayfa altında gösterilmelidir.
- Tablo ve şekillere numara verilmeli ve altta yer almalıdır. Numara sonrasında başlık ve açıklama gelmeli, alıntı yapılan kaynak ise hemen altında verilmelidir.
- Metin, başlıklar ve alt başlıklara ayrılarak sistematize edilmelidir, alt başlıkları en fazla 5. seviyeye kadar inmelidir. Başlıkları aşağıda belirtildiği gibi olmalıdır:
  1. seviye: I, II, III, ...
  2. seviye: A, B, C, ...
  3. seviye: 1, 2, 3, ...
  4. seviye: a, b, c, ...
  5. seviye: aa, bb, cc, ...
- Metin içerisinde kullanılan yabancı kelimeler italik olarak belirtilmelidir.
- Bir kaynaktan aktarılan metinler tırnak içerisinde verilmeli ve uygun bir şekilde atıf yapılmalıdır. Dergimizde Chicago atıf sistemi kullanılmaktadır.
- Metin içerisinde kaynaklara atıf yapıldığında kaynakça ve dipnotta aşağıdaki yazım şekline uyulmalıdır;

KAYNAKÇA

Kitaplarda:

- Günay, Erhan. *Sahte Belge Düzenleme ve Kullanma Suçları*. Ankara: 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2005.

Makalelerde:

- Çağlayan, Ramazan. "İdarî Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler". *Terazi Hukuk Dergisi* C. 14, S. 160 (2019): 2686-2301.

Online Yayınlarda:

- Çağlayan, Ramazan. "İdarî Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler". *Terazi Hukuk Dergisi* C. 14, S. 160 (2019): 2686-2301. Erişim Tarihi: 25.01.2020. <https://jurix.com.tr/article/20089>.

* Birden fazla yazarlarda: Soyad, İsim, İsim Soyad, ... ve İsim Soyad.

DİPNOT

Kitaplarda:

- Erhan Günay, *Sahte Belge Düzenleme ve Kullanma Suçları* (Ankara: 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2005), s. 55-60.

Makalelerde:

- Ramazan Çağlayan, "İdarî Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler", *Terazi Hukuk Dergisi* C. 14, S. 160 (2019): 2686-2301.

Online Yayınlarda:

- Ramazan Çağlayan, "İdarî Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler". *Terazi Hukuk Dergisi* C. 14, S. 160 (2019): 2686-2301, Erişim Tarihi: 25.01.2020, <https://jurix.com.tr/article/20089>.

* Birden fazla yazarlarda: İsim Soyad, İsim Soyad, ... ve İsim Soyad,